

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

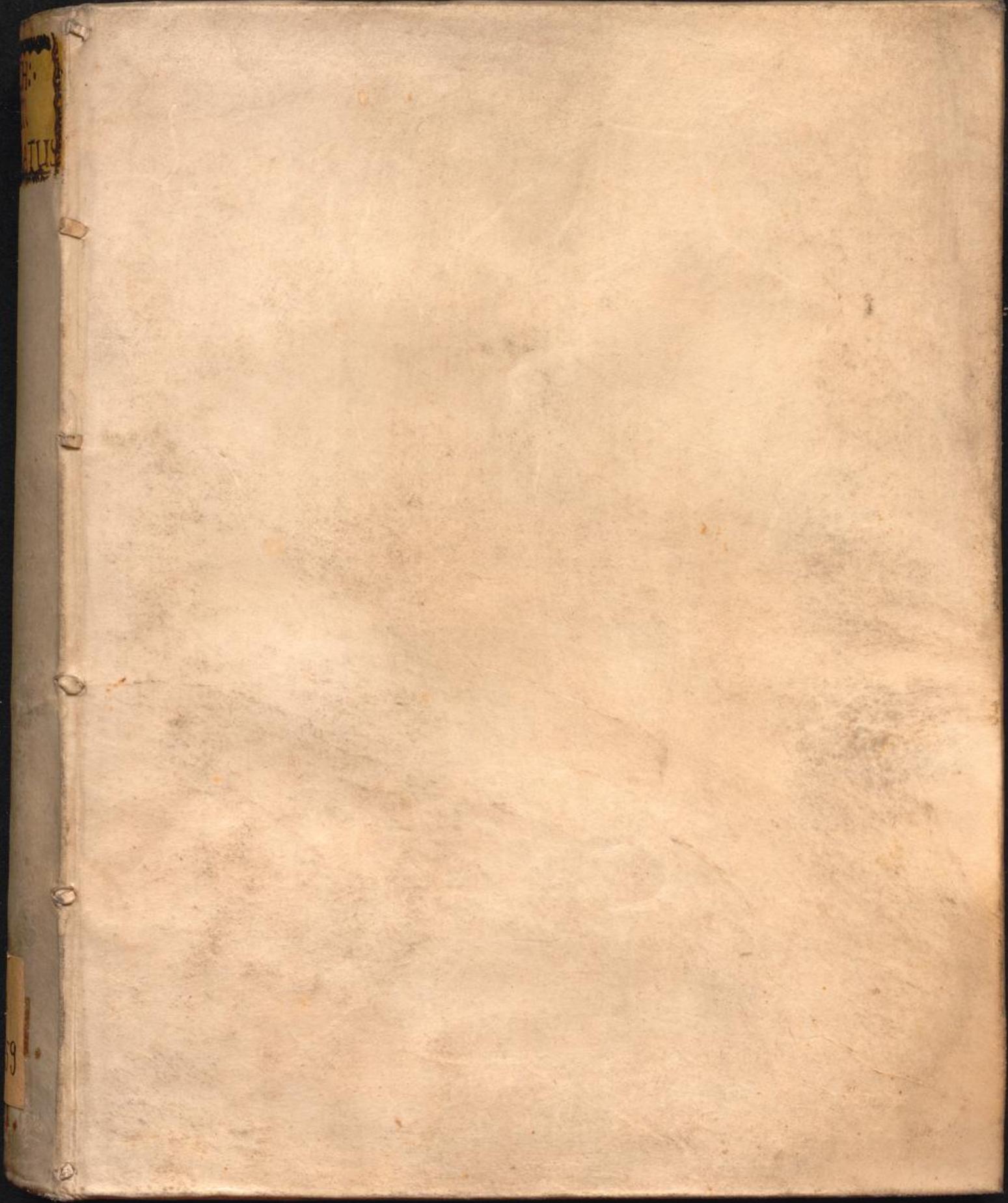
**Rigor Moderatus Doctrinae Pontificiae Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiae Traditus**

Sancti Rigoris Specimina Exhibens - Mense Decembri M DCC XLVII

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1747

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63759)

M. III. 42

M. III. 37

37.

N. 4859.

EMINENTISSIMO
AC
SERENISSIMO
DOMINO DOMINO
JOANNI
THEODORO
SACRÆ ROMANÆ ECCLESIAE
CARDINALI,
EPISCOPO LEODIENSI, FRISINGENSI,
ET RATISBONENSI,
UTRIUSQUE BAVARIAE, SUPERIORIS
PALATINATUS, & BOUILLONII
DUCI,
COMITI PALATINO RHENI,
S. R. I. PRINCIPI,
LANDGRAVIO LEUCHTENBERGÆ,
MARCHIONI FRANCHIMONTENSI, COMITI
LOSSENSI ET HORNENSI &c. &c.
DOMINO DOMINO CLEMENTISSIMO.

EMINENTISSIMO
AC
SERENISSIMO
DOMINO DOMINO
IOHANNI
THEODORO
SACRAE ROMANAE ECCLESIAE
CARDINALI
EPISCOPO LEODIENSIS, FRISINGENSIS,
ET RATISBONENSIS,
UTRIUSQUE BAVARIAE, SUPERIORIS
PALATINATUS, & BOHEMIAE
DUCI,
COMITI PALATINO RHENI,
S. R. I. PRINCIPIS
LANDGRAVIO LEUCHTENBERGAE,
MARCHIONI BRANCHIMONTENSIS, COMITI
ROSSIENSIS ET HOKENSIS &c. &c.
DOMINO DOMINO CLEMENTISSIMO.

EMINENTISSIME

ET

SERENISSIME

PRINCEPS.

Purima sunt, **EMINENTISSIME**
ac **SERENISSIME PRINCEPS**,
quæ me, meaque omnia **TIBI** de-
vota, dicata, consecrata pridem
postulabant. Jam nova surgit causa demissif-
simè supplicandi, ut præsentem Lucubrationem

Nomi-

Nomini TUO inscribi, Clementissimè patriaris.
Publicæ Concertationi eam proponere consti-
tui, ut dum ab Academia Ingolstadiensi Juris
Utriusque Gradus flagito, de eadem non malè
meritus videri possim, exhibita Urbis & Orbis
oculis sana ejus de Usuris doctrina, postquam
elapso anno circa hunc ipsum Articulum gravif-
simè à P. Fr. Daniele Concina inculcata fuerat, &
Typis quidem Romanis, ante oculos Apostolicæ
Sedis, à qua eximiis Privilegiis se exornatam glo-
riatur. Mordentem Adversarii calamum facilè ne-
gligit celebris hæc Schola, quam insignia in Ca-
tholicam Ecclesiam merita jam pridem supra in-
vidiam & calumniam extulerunt. Ne autem fini-
stræ suspiciones ingerantur Aulæ Romanæ, quam-
vis id vereri non permittat summa æquitas, pro-
fundissimæ Doctrinæ conjuncta, Sapientissimi
Pontificis BENEDICTI XIV. penitus tamen
prohibebit Amplissimum Testimonium TUUM,
EMINENTISSIME PRINCEPS, qui in eodem
Scientiarum Emporio severiores Doctrinas olim
haurire dignatus, oculis & auribus usurpasti,
quanto Zelo Catholicæ Doctrinæ Puritas, Pa-
triæ TUÆ Salus, Diœcesium TUARUM Emo-
lumen-

lumentum ibidem conservetur, & perspicuis
identidem incrementis augeatur. Cum igitur
de Ufuris perversè sentire arguantur Cathedræ
Ingolstadienses, pauca hæc folia genuinam TI-
BI, SERENISSIME PRINCEPS, sistunt Doctri-
nam in iis tradi solitam. Hanc si cum Literis
Pontificiis contuleris, illisque ad amissim re-
spondere deprehenderis, non dedignaberis Pa-
trocinium hoc suscipere, ad quod impellit TE
Clementissimus in Scholas Patrias Animus, ex
eo etiam fortius, tum quòd insolentia libri
Conciniani non parum lædat Auctoritatem Se-
renissimæ Domus TUÆ, quæ Ingolstadiensem
Academiam insigni Liberalitate & Magnificen-
tia fundavit, ac his præcipuè temporibus splen-
didiorum reddere laborat; tum quòd Præsules
Ecclesiæ Frisingensis & Ratisbonensis, quam
utramque sanctissimè gubernas, Privilegiorum
Conservatores à Summis Pontificibus Paulo III.
& Sixto IV. eisdem scholis dati & constituti
fuerint. Ex his Infulis altera, eodem TIBI de-
lata est tempore, quo TE hujates Musæ in Se-
de sua detinebant, felicissimo augurio, TE, quem
Boicus Sanguis Musarum & Patriæ Delicias ef-

fece-

fecerat, elatum in Dignitatum Sacrarum fasti-
gia, earundem Conservatorem fore Potentif-
simum. Novis interea Infulis, Romana etiam
Purpura exornatus, id obtinuisti, ut Virtutis,
& Sapientiae Radios latius in alios spargeret, Pro-
tectionis Clypeo potentiùs Tuos munires,
Dum autem Boica Studiorum Universitas eo
Fulgore se illustratam gratulatur, & Potenti Au-
xilio muniendam sperat; ego quoque Sacram
Purpuram venerabundus exosculor, Tuisque
Obsequiis me totum devoceo

Eminentissime Serenitatis Tuæ

Devotissimus

Franciscus Josephus Barth,
Can. Cap. Wissenstaigæ, J. U. Cand.

AD LECTOREM.

Liter pluræ præstantissima Eruditionis, Sapientia, & Apostolici Zeli monumenta, quibus Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. Orbem christianum erudire non cessat, insignem obtinent, semperque obtinebunt locum Literæ Encyclicæ, quæ de Usuris ad solos quidem Italiæ Præsules sunt exarata, universæ tamen Ecclesiæ venerationem optimo jure exigunt. Unde cum Ingolstadiensis Academia eximio Doctrinæ Pontificiæ contra vicinos Fidei hostes propugnandæ ardore, plures alias Catholicas Scholas longè superet; congruum videbatur, prædictas Literas ejusdem conspectui exponere, ut nobilissimum hoc Scientiarum Athenæum, obsequiis Sanctæ Sedis penitus devotum, dum doctrinam ex suis Cathedris passim traditam Pontificiis sensis ad amissim respondere deprehendit, & sancto gaudio exultet, & no-

Diss. I.

A

va

va fiducia ad eam contra finitimos Doctores A catholicos tuendam animetur.

Hujus consilii perficiendi novam occasionem praeiuit Auctor Italus, Daniel Concina, qui ex pluribus libris jam famosus, duobus contra usuras tractatibus iteratò gloriam, & nomen clarissimi castioris Ethices Assertoris (a) sibi comparare conatus est. In lucem enim elapso anno edidit in Epistolam Encyclicam Benedicti XIV, adversus usuram Commentarium: alterum dein opus, cui titulus est: Usura Contractus trini Dissertationibus Historico-Theologicis demonstrata. Vir iste, nescio quo instigante genio, in quinta praecipue alterius operis Dissertatione, Academiam Ingolstadiensem, quam tanquam firmissimum Fidei Catholicae in Germania propugnaculum, suspexerunt hucusque pii omnes, veluti Pestilentiae cathedram, è qua horrendae blasphemiae, & virulentae haereses doceantur, orbis totius execrationi, & ludibrio exponit. Injuriae atrocitas acriorem quidem castigationem exigere videtur: hac tamen alteri calamo, ac foro relicta, à cepto consilio non deflectendum ratus, Encyclicas summi Pontificis Literas ad Italiae Episcopos datas, inclytæ Academiae oculis exhibere constituit. Quae ibi continentur, in duo summa Capita possunt dividi. In primis enim BENEDICTUS Pontifex tradit Regulas, quae, RIGORE aequè necessario ac laudando, immobiliter ac firmissimè inhaerent Doctrinae de Usuris in Ecclesia Catholica hucusque constanter conservatae. Dein istud praestat MODERATIONE summa, tanto Pontifice digna; miscetque documenta prudentissima, quibus immoderatus quorundam Zelus cohibeatur.

Ut hanc sapientissimam circa Usuras RIGORIS & MODERATIONIS conjunctionem in Literis Pontificiis admirentur omnes,

(a) In Approbat. Comment. fol. XXII.

nes, binam Dissertationem impendendam censeo, quarum prior sanctum RIGOREM in firmandis contra Usurariam labem Regulis veneretur: altera singularem suspiciat summi Pastoris MODERATIONEM: qua tum contractibus & titulis licitis, unde lucrum honestum obtineri possit, vult consultum; tum à definiendis quibusdam controversis abstinere jubet: qua occasione simul indigentur opiniones quorundam Doctorum, quæ tantos in P. Fr. Daniele motus concitaverunt. Ex prima Dissertatione licebit colligere, quàm inconcusse Doctores Ingolstadienses RIGORI Doctrinæ Pontificiæ circa Usuras adhereant: ex altera manifestum fiet, quàm longè Commentator Italus à MODERATIONE Pontificiæ discesserit. Brevem Synopsin utriusque Dissertationis sic habe:

I. Quidquid Rigoris est in Literis Pontificiis circa Usuras, id omne amplectuntur Professores Ingolstadienses.

II. Quidquid Moderationis in iisdem Literis occurrit, id omne respuit & proculcat Commentator Italus. Hæc scribendi occasio & scopus est.

Methodum tenebo brevem & ordinatam, evitata dictorum repetitione, & dicendorum confusione. Ut majus hac in re studium ponam, persuasit ingens tedium, quod in perlegendis Tractatibus Conciniæ perferendum fuit, in quibus ordo nullus, sed mera confusio miscet omnia; eademque singulis fere paginis repetita redeunt, dolenda temporis & chartarum pernicie, ut nesciam, an seria mente approbator Conciniæ Commentarii delectationem legentium præfagiat. Quorundam libri similes videntur turbido, & ex intimis recessibus agitato vortici, ubi quæ semel arrepta sunt, eadem semper magno impetu revolvuntur, novis solummodo convitiis spumis conspurcata. Ad evitandam igitur prolixitatem, in breviores Paragraphos

phos utramque Dissertationem distinguere lubet, ut quæ ex ali-
bi dictis recoli oportebit, absque ulteriore iteratione, æquè fa-
cile à scribente indigitari, ac à Lectore reperiri possint. Non
quidem Mathematica illa, vel Geometrica methodo, multis hoc
tempore æstimata continuò usus sum, sed naturali & perspicua,
cujus coherentem nexum facile monstrabunt notæ marginales.
Allegationes, & pauca quedam observationes, non ipsi conte-
xtui immista, sed cuiusvis Paragrapho minore caractere mox
subjecta sunt, ut Lectorem non turbent, nec tamen ex longin-
quo requiri debeant.

Ne contumeliosum opponam verbum, absterrent tum mul-
ta alia, tum horror ille, quo percussus me sensi, dum Libros
Concinianos continuis verborum probris (Sales, lepores, face-
tias lepido vocum abusu Auctor nominat) & calamo Religioso
indignis, & Lectori humanitatis non planè oblito molestissimis,
scatere deprehendi.

Ut rem ipsam mox aggrediamur, præmitti necesse est ipsas
BENEDICTI XIV. Literas, ex supra dicta ratione in brevio-
res Paragraphos distinctas. Ex his specimina quedam sancti
RIGORIS, & sapientis MODERATIONIS circa Doctrinam
de Usuris ob oculos ponere, nequaquam autem integram Usu-
rarum materiam justo Volumine exhaurire constitutum est.
Unde ne mireris, Lector benevole, si ea, quæ in Literis Pon-
tificiis non attinguntur, etiam in his Dissertationibus
prætermissa frustra quæras.

SAN-

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI
BENEDICTI
DIVINA PROVIDENTIA
PAPÆ XIV.
EPISTOLA ENCYCLICA
Ad Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos,
& Ordinarios Italiæ.

BENEDICTUS PAPA XIV.
Venerabilis Frater, Salutem & Apostolicam Be-
nedictionem.

§. I. v. l. Nov. 1745.

“**V**ix pervenit ad aures nostras, ob novam con-
“troversiam (nempe, an quidam contractus
“validus judicari debeat) nonnullas per Ita-
“liam disseminari sententias, quæ sanæ do-
“ctrinæ haud consentaneæ viderentur; cum statim nostri
“Apostolici muneris partem esse duximus, opportunum
“afferre remedium, ne malum ejusmodi, temporis diu-
“turnitate, ac silentio, vires magis acquireret; aditumque

“ipsi intercludere, ne latius serperet, & incolumes adhuc
 “Italiæ Civitates labefactaret.

§. 2.

“Quapropter eam rationem, consiliúmque suscepi-
 “mus, quo Sedes Apostolica semper uti consuevit. Quip-
 “pe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus
 “Fratribus Nostri Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali-
 “bus, qui Sacræ Theologiæ scientia, & Canonica Disci-
 “plinæ studio, ac peritia plurimùm commendantur. Ac-
 “civimus etiam plures Regulares in utraque facultate præ-
 “stantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine
 “Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus
 “selegimus; Præsulem quoque Juris utriusque laurea præ-
 “ditum, & in Foro diu versatum adhibuimus. Diem
 “quartam indiximus Julii, qui nuper præterit, ut coram
 “Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius
 “negotii declaravimus; quod illis antea cognitum per-
 “spectúmqueprehendimus.

§. 3.

“Post hæc præcepimus, ut omni partium studio,
 “omníque cupiditate soluti, rem totam accuratè perpen-
 “derent, suasque opiniones scripto exararent; non ta-
 “men expektivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contra-
 “ctu, qui controversiæ causam initio præbuerat, cum
 “plura documenta non suppeterent, quæ necessariò ad
 “id requirebantur; sed ut certam de Usuris doctrinam
 “constituerent, cui non mediocre detrimentum inferre
 “videbantur ea, quæ nuper in vulgus spargi cœperunt.

Jussa

“Jussa fecerunt universi; nam suas sententias palam de-
“clararunt in duabus Congregationibus, quarum prima
“coram Nobis habita est die 18. Julii, altera verò die pri-
“ma Augusti, qui menses nuper elapsi sunt; ac demum
“easdem sententias Congregationis Secretario scriptas
“tradiderunt.

§. 4.

“Porro hæc unanimi consensu probaverunt. I. Pec-
“cati genus illud, quod Usura vocatur, quòdque in con-
“tractu mutui propriam suam sedem, & locum habet, in
“eo est repositum, quòd quis ex ipsomet mutuo, quod
“suapte natura tantundem duntaxat reddi postulat, quan-
“tum receptum est, plus sibi reddi velit, quàm est rece-
“ptum; ideòque ultra sortem, lucrum aliquod, ipsius
“ratione mutui, sibi deberi contendat. Omne propte-
“rea ejusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, &
“usurarium est.

§. 5.

“II. Neque verò ad istam labem purgandam, ullum
“arcessiri subsidium poterit, vel ex eo, quòd id lucrum
“non excedens & nimium, sed moderatum; non mag-
“num, sed exiguum sit; vel ex eo, quòd is, à quo id lu-
“crum solius causa mutui deposcitur, non pauper, sed
“dives existat; nec datam sibi mutuo summam relicturus
“otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel no-
“vis coëmendis prædiis, vel quæstuosis agitandis nego-
“tiis, utilissimè sit impensurus.

§. 6.

§. 6.

“Contra mutui siquidem legem, quæ necessariò in
 “dati atque redditi æqualitate versatur, agere ille convin-
 “citur, quisquis, eadem æqualitate semel posita, plus ali-
 “quid à quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam fa-
 “ctis est factum, exigere adhuc non veretur: proindeque
 “si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obliga-
 “tione Justitiæ, quam commutativam appellant, & cu-
 “jus est, in humanis contractibus æqualitatem cujusque
 “propriam & sanctè servare, & non servatam exactè re-
 “parare.

§. 7.

“Per hæc autem nequaquam negatur, posse quan-
 “doque una cum mutui contractu quosdam alios, ut
 “ajunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturæ
 “mutui minimè innatos & intrinsecos, fortè concurre-
 “re, ex quibus justa omnino legitimæque causa confur-
 “gat quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam
 “rite exigendi.

§. 8.

“Neque item negatur, posse multoties pecuniam ab
 “unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ à
 “mutui natura contractus, rectè collocari & impendi,
 “sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam
 “ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam,
 “honestæque indidem lucra percipienda.

§. 9.

§. 9.

“IV. Quemadmodum verò in tot ejusmodi diversis
 “contractuum generibus, si sua cujusque non servatur
 “æqualitas, quidquid plus justo recipitur, si minus ad
 “Usuram, (eo quòd omne mutuum tam apertum, quàm
 “palliatum absit) at certè ad aliam veram injustitiam, re-
 “stituendi onus pariter afferentem, spectare compertum
 “est; Ita si rite omnia peragantur, & ad Justitiæ libram
 “exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iis-
 “dem contractibus licitus modus & ratio suppetat, hu-
 “mana commercia, & fructuosam ipsam negotiationem
 “ad publicum commodum conservandi, ac frequentan-
 “di. Absit enim à Christianorum animis, ut per Usuras,
 “aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commer-
 “cia existiment; cùm contra ex ipso Oraculo Divino di-
 “scamus, quòd *Justitia elevat gentem, miseros autem facit*
 “*populos peccatum.* (a)

(a) *Proverb. XIV. 34.*

§. 10.

“V. Sed illud diligenter animadvertendum est, falso
 “sibi quemquam, & non nisi temere persuasurum, repe-
 “riri semper ac præsto ubique esse, vel una cum mutuo
 “titulos alios legitimos, vel secluso etiam mutuo, con-
 “tractus alios justos, quorum vel titulorum vel contra-
 “ctuum præsidio, quotiescunque pecunia, frumentum,
 “aliudve id generis alteri cuicunque creditur, toties sem-
 “per liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram
 “salvámque, recipere.

Diff. I.

B

§. II.

§. 11.

“ Ita si quis senserit , non modò Divinis Documen-
 “ tis, & Catholicæ Ecclesiæ de Usura iudicio , sed ipsi eti-
 “ am humano communi sensui, ac naturali rationi procul
 “ dubio adversabitur. Neminem enim id saltem latere
 “ potest, quòd multis in casibus tenetur homo, simplici
 “ ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso præsertim Chri-
 “ sto Domino edocente: *Volenti mutuari à te, ne avertaris*
 “ (a) & quòd similiter multis in circumstantiis, præter unum
 “ mutuum, alteri nulli vero, justòque contractui locus
 “ esse possit.

(a) *MATTH. V. 42.*

§. 12.

“ Quisquis igitur suæ conscientiæ consultum velit, in-
 “ quirat prius diligenter, oportet, verè cum mutuo ju-
 “ stus alius titulus; verè justus alter à mutuo contractus
 “ occurrat, quorum beneficio, quod quærit lucrum,
 “ omnis labis expers & immune reddatur.

§. 13.

“ His verbis complectuntur, & explicant Sententias
 “ suas Cardinales, ac Theologi, & Viri Canonum peri-
 “ tissimi, quorum consilium in hoc gravissimo negotio
 “ postulavimus; Nos quoque privatum studium nostrum
 “ conferre in eandem causam non prætermisimus, ante-
 “ quam Congregationes haberentur, & quo tempore ha-
 “ bebantur, & ipsis etiam peractis. Nam præstantium
 “ Virorum suffragia, quæ modò commemoravimus, di-
 “ ligenti. simè percurrimus.

§. 14

§. 14.

“Cùm hæc ita sint, adprobamus & confirmamus,
“quæcunque in sententiis superiùs expositis continentur;
“cùm Scriptores planè omnes, Theologiæ & Canonum
“Professores, plura sacrarum Literarum testimonia, Pon-
“tificum Decessorum nostrorum Decrèta, Conciliorum
“& Patrum auctoritas, ad easdem sententias compro-
“bandas pene conspirare videantur.

§. 15.

“Insuper apertissimè cognovimus Auctores, quibus
“contrariæ sententiæ referri debent; & eos pariter, qui
“illas fovent, ac tuentur, aut illis ansam, seu occasio-
“nem præbere videntur; Neque ignoramus, quanta sa-
“pientia, & gravitate defensionem veritatis susceperint
“Theologi finitimi illis Regionibus, ubi Controversiæ ejus-
“modi principium habuerunt.

§. 16.

“Quare has Literas Encyclicas dedimus universis Ita-
“liæ Archiepiscopis, Episcopis, & Ordinariis, ut hæc Ti-
“bi, Venerabilis Frater, & cæteris omnibus innotesce-
“rent; & quoties synodos celebrare, ad Populum verba
“facere, eúmque sacris doctrinis instruere contigerit, ni-
“hil omnino alienum proferatur ab iis Sententiis, quas
“superiùs recensuimus. Admonemus etiam vehemen-
“ter, omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris
“Diocæsibus audeat Literis, aut Sermonibus contrarium

“docere: si quis autem parere detrectaverit, illum obno-
 “xium & subjectum declaramus pœnis per sacros Cano-
 “nes in eos propositis, qui mandata Apostolica contem-
 “pserint ac violaverint.

§. 17.

“De contractu autem, qui novas has controversias
 “excitavit, nihil in præsentia statuimus; Nihil etiam de-
 “cernimus modò de aliis contractibus, pro quibus Theo-
 “logi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt Sen-
 “tentias; Attamen pietatis vestræ studium ac Religionem
 “inflammandam existimamus, ut hæc, quæ subjicimus,
 “executioni demandetis.

§. 18.

“Primùm gravissimis verbis Populis vestris ostendite,
 “Usuræ labem ac vitium à Divinis Literis vehementer im-
 “probari; Illud quidem varias formas atque species indue-
 “re, ut Fideles Christi Sanguine restitutos in libertatem
 “& gratiam, rursus in extremam ruinam præcipites im-
 “pellat; Quocirca si pecuniam suam collocare velint, di-
 “ligenter caveant, ne cupiditate omnium malorum fon-
 “te rapiantur, sed potius ab illis, qui doctrinæ ac virtu-
 “tis gloria supra cæteros efferuntur, consilium exposcant.

§. 19.

“Secundo loco, qui viribus suis, ac sapientiæ ita con-
 “fidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non du-
 “bitent, (quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ,
 “&

“& Canonum scientiam requirunt) ab extremis ; quæ
“semper vitiosa sunt, longè se abstineant : Etenim aliqui
“tanta severitate de iis rebus judicant , ut quamlibet uti-
“litatem ex pecunia desumptam accusent, tanquam illicitam,
“& cum Usura conjunctam ; Contrà verò nonnulli indulgentes
“adeò , remissique sunt , ut quodcunque emolumentum ab Usuræ
“turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne
“nimis adhæreant ; sed priusquam responsum reddant, plures
“Scriptores examinent, qui magis inter cæteros prædicantur ;
“deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione , tum auctoritate
“planè confirmatas intelligent.

§. 20.

“Quòd si Disputatio insurgat, dum contractus aliquis in
“examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos confingantur,
“qui contrariam sententiam sequuntur, neque illam gravibus
“censuris notandam asserant, si præsertim ratione, & præstantium
“Virorum testimoniis minimè careat ; siquidem convitia, atque
“injuriam vinculum Christianæ charitatis infringunt, & gravissimam
“populo offensionem, & scandalum præferunt.

§. 21.

“Tertio loco, qui ab omni usuræ labe se immunes, & integros
“præstare volunt, suamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum
“legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt, ut contractum
“instituendum antea declarent, & condiciones inferendas explicent,
“& quem

“fructum ex eadem pecunia postulent : Hæc magnopere conferunt non modò ad animi sollicitudinem & scrupulos evitandos , sed ad ipsum contractum in Foro externo comprobandum. Hæc etiam aditum intercludunt disputationibus , quæ non semel concitandæ sunt , ut clarè pateat , utrum pecunia , quæ rite data alteri esse videtur , revera tamen palliatam usuram contineat.

§. 22.

“Quarto loco vos hortamur , ne aditum relinquatis ineptis illorum sermonibus , qui dicunt , de Usuris hoc tempore quæstionem institui , quæ solo nomine contineatur , cum ex pecunia , quæ qualibet ratione alteri conceditur , fructus ut plurimum comparetur. Etenim quàm falsum id sit , & à veritate alienum , planè deprehendimus , si perpendamus , naturam unius contractus ab alterius natura prorsus diversam & sejunctam esse ; & ea pariter discrepare magnopere inter se , quæ à diversis inter se contractibus consequuntur. Revera discrimen apertissimum intercedit fructum inter , qui jure licito ex pecunia desumitur , ideòque potest in utroque Foro retineri ; ac fructum , qui ex pecunia illicitè conciliatur , ideòque Fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur haud inanem de Usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam causam , quòd ut plurimum ex pecunia , quæ alteri tribuitur , fructus aliquis excipiatur.

§. 23.

“Hæc potissimùm vobis indicanda censuimus , sperantes fore , ut mandetis executioni , quæcunque per
“has

“has Literas à Nobis perscribuntur: opportunis quoque
“remediis consulatis, uti confidimus, si fortè ob hanc
“novam de Usuris controversiam in Diocesi vestra turbæ
“concententur, vel corruptelæ ad labefactandum sanæ do-
“ctrinæ candorem & puritatem inducantur. Postremò
“Vobis & Gregi curæ vestræ concredito, Apostolicam
“Benedictionem impertimur.

“Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, die pri-
“ma Novembris MDCCXLV. Pontificatus Nostri An-
“no sexto.

§. 24.

Synopsin harum Literarum sic habe. Præmuniturus *Litera-*
Italiae Civitates contra serpens malum Pontifex, Præsules *rum Pon-*
ejus Regionis de occasione sollicitudinis suæ edocet, ortæ *tificiarum*
ex nova controversia, & sententiis periculosis circa quendam *Synopsis.*
contractum. (§. 1.) Narrat viam à se initam, au-
ditos nempe doctissimos Viros, (§. 2. 3.) quorum doctrinas
unanimis recenset, (§. 4-12.) adhibito etiam privato stu-
dio, (§. 13.) à se probatas, & confirmatas, (§. 14.) ju-
bétque Episcopos iis inhærere. (§. 16.) Licet autem à
decidendis particularibus controversiis ipse abstineat;
(§. 17.) sapientissima tamen præbet Monita circa mate-
riam Usurarum (§. 18-22.) ab Episcopis executioni man-
danda. (§. 23.)

§. 25.

De Contractu, qui occasionem & novæ controver- *inde ex-*
sæ, & his Literis dedit, nihil attinet dicere in hac prima *trahuntur*
Dissertatione, præsertim cum ipse Summus Pontifex ab
eo etiam nominando abstinerit. Multis encomiis extol-
lere

lere sapientiam & sollicitudinem vigilantissimi Pastoris, supervacaneum duco. Nominasse BENEDICTUM XIV. Panegyri dixisse est. Superest igitur, ut sententiæ Theologorum his Literis confirmatæ, & Monita Præfulibus Italiæ tradita, etiam oculis & venerationi Academiæ Ingolstadiensis exhibeantur. Ex his aliqua sanctum Doctrinæ Pontificiæ RIGOREM spirant, alia admirabilem MODERATIONEM commendant.

§. 26.

Octo Rigoris Specimina.

RIGORIS specimina, quæ huic primæ Dissertationi materiam præbent, elucet octo. I. Æquè genuina, ac inflexibilis traditur Usuræ Notio. II. Usura omni Jure est prohibita. III. Etsi lucrum sit moderatum: IV. Aut Mutuum detur ad fortunas amplificandas. V. Ex Justitia commutativa ad restitutionem obligat. VI. Docet insuper Pontifex, non in quolibet Mutuo occurrere Titulum capiendi lucrum: VII. Nec ubique Contractum lucrativum. VIII. Monet denique, quæstionem de Usuris hoc tempore non esse de solo nomine. Hæc octo RIGORIS specimina jam enucleatiùs exponenda sunt.

DISSER-

DISSERTATIO I.

Sanctum RIGOREM

Doctrinæ Pontificiæ circa Usuras exhibens.

CAPUT I.

Specimen I. Sancti Rigoris.

§. 27.

USURA EST LUCRUM ULTRA SORTEM *Usura de-*
RATIONE MUTUI PERCEPTUM. (§. 4.) *finitio*

§. 28.

SI in ullo Doctrinæ Moralis capite necessarius est RI- *rigide se-*
GOR, opus sanè eo est in materia de Usuris, cùm *tenenda.*
animi mortalium nimis proclives in lucra tempora-
lia, facilè sibi licere persuadeant, quod innatam cupidi-
tatem fatiat. In ipso autem Usurarum articulo, RIGO-
RE præprimis opus est circa genuinam Usuræ notionem
statuendam. Lesbiam sibi Regulam fingunt, & ad quos-
cunque curvos in terram affectus flexibilem, qui defini-
tionem Usuræ non ipsi objecto, sed perversis animi sui sen-
sis conformant. Sapientissimè igitur Theologi à Summo
Pontifice in consilium adhibiti, doctrinæ suæ præmittunt,
& ipse Sanctissimus sua approbatione confirmat Usuræ no-
tionem sacris Canonibus conformem, eo RIGORE te-
nendam, ut in tota de Usuris disputatione nec latum un-
guem ab ea deflectere liceat. (§. 27.)

Diff. I.

C

§. 29.

§. 29.

ad hanc
intelligen-
dam duo
tractan-
tur.

Ad hanc Usuræ definitionem rite intelligendam & stabiliendam, duo tractari oportet, I. de Mutuo, tanquam propria sede Usuræ: II. de Usuræ natura & proprietatibus.

§. 30.

SECTIO I.
DE MU-
TUO.

Mutuum est *Contractus realis*, quo res fungibilis ea lege datur, ut eadem reddatur in genere.

§. 31.

Mutuum
formali-
ter sum-
ptum

Per Mutuum *objectivè* sumptum intelligimus ipsam rem mutuo datam: *formaliter* sumptum dicitur actum illum, quo res mutuo datur, & accipitur. Et in hac posteriore acceptione definitur. (§. 30.)

§. 32.

est Contra-
ctus

Mutuum fit per conventionem ultro citròque habitam, quæ pariat per se actionem Civilem: tales conventiones dicuntur in Jure *Contractus*: bene igitur Mutuum dicitur *Contractus*.

§. 33.

realis,

Quamvis *Mutui* & *Commodati* nomina nonnunquam promiscuè usurpentur, (a) revera tamen hi duo *Contractus* multum discrepant, præsertim in hoc, quòd sicuti in *Commodato* res datur ad *usum*, ita in *Mutuo* præstetur ad *abusum*, id est, consumptionis gratia; consumere autem non possum, nisi res tradatur: inde ad mutuum requiritur rei, quæ mutuo datur, traditio, ut adeò res mutua dici non possit, antequam fuerit tradita. *Contractus* autem, qui rei traditionem requirit, juxta modum loquendi in Jure Romano receptum, *re iniri* dicitur, & *realis* appellatur. Unde Mutuum est *Contractus realis*.

(a) Deuteron. XV. 9. Psalm. XXXVI. 26. EZECHIEL. XVIII. 8. LUC. XI. 5. L. 2. C. de his qui ex publ. rat. mut. pecun. accep.

§. 34.

§. 34.

Materia Mutui est *res fungibilis*. Talis dicitur, quæ ^{quo res} fungitur vice alterius rei ejusdem generis, ita ut spectato ^{fungibilis,} usu, ad quem destinatur, æquipolleat eidem speciei, seu ut Philosophi loquuntur, eidem individuo.

§. 35.

Res istæ fungibiles *numero, pondere, ac mensura* æstimantur; & illarum pretium huic ipsi numero, ponderi ac mensura proportionale est, ita ut, si numero totidem, aut pondere vel mensura tantundem habeas, eandem planè rem habere videaris: & ex hac ipsa proportione res una fungitur vice alterius, ut tantundem reddi possit. In quibusdam enim rebus corpora ipsa jam determinatam quantitatem naturâ suâ in se habentia considerantur; & de iis vel in genere, ut de *equo*, vel in specie, ut de *Bucephalo* contrahitur. Econtra res fungibiles sunt incertæ, & non determinatæ quantitatis, ut Numi, Æs, Vinum &c. adeoque si in commercia hominum deducantur, numerando, appendendo, aut mensurando, usu hominum communi determinantur, discernuntur, & certa species fiunt. Sic numero constant Numi, pondere Æs, mensura Vinum: & hac ratione in Mutuum veniunt. Hoc igitur sensu per Mutuum dari dicitur *Res fungibilis*.

Res numero, pondere ac mensura constans, phrasi Jurorum dicitur *Quantitas*, cui opponuntur Corpora, Res, Species, Jura. Licet enim etiam ea, quæ mutuo dantur, corpore sint prædita, nos tamen non tam corpus earum spectamus, quàm quantitatem, id est, quanto numero dentur Numi, quanto pondere argentum, quanta mensura triticum. Et hinc ista valent potius quantitate, quàm corpore.

§. 36.

Rerum fungibilium usus non est sine abusu, vel consumptione. (a) Mutuum igitur, quo conceditur res fungibi-

gibilis, datur ad eum usum, quo res consumitur. (b) Hac ratione uti ea justè & impedibiliter non potes, nisi ego, qui dedi, me abdicem jure te aliòsque ab usu rei illius excludendi, tibi que simul tribuam facultatem de ipsa re disponendi pro tuo arbitrio: quod nihil aliud est, quàm in te transferre dominium rei. Hac de causa, quando legatur usus fructus rerum usu consumptibilium, legatur & ipsarum dominium. (c) Inde etiam *Mutuum* appellatum est, quia ita à me tibi datur, ut *ex meo tuum* fiat. (d) Cùm igitur per *Mutuum* tanquam veram alienationem rei creditæ dominium in debitorem transeat, congruè in definitione *Mutui* adhibetur vox *datur*; dare enim est accipientis facere. (e) Estque hæc translatio dominii omnino necessaria, ut verum *mutuum* intelligatur. (f)

(a) Quando pecunia, aut alia res fungibilis datur tantùm ad ostentationem, tunc consideratur ea tanquam corpus, non tanquam quantitas; adeoque est materia commodati, in specie restituenda.

(b) Parum interest, qualiscunque demum sit consumptio; sive vinum, quod mutuò tibi dedi, tu ipse bibas; sive alteri vendas: utroque enim modo respectu tui censetur vinum consumi. Item nihil interest, sive res consumatur naturaliter, ut vinum bibendo; sive civiliter, ut Numus expendendo.

(c) §. 2. *Inst. de usufr.*

(d) *Princ. Inst. quib. mod. re contrah. oblig. L. 2. §. 2. ff. de reb. cred.* Hanc tamen Etymologiam *Mutui* scitè magis quàm verè à *Jctis* fieri, observat *CUJACIUS observ. XI. 37.* creditque *Mutuum* à *Mutatione* potiùs nomen habere &c.

(e) Dare alienam pecuniam, vel dare suam absque alienandi animo, *Traditio* est potiùs quàm *Datio*.

(f) Opinio *CLAUDII SALMASII*, quòd per *Mutuum* non fiat alienatio, jam pridem protrita est. Vid. *WISSENBACH* in singulari *Diatriba de Mutuo*, & in *Vindiciis illius*.

§. 37.

Res quæ usu consumitur, post usum amplius non ex-^{ut eadem} tat; quapropter impossibile est, ut eadem numero, seu ^{reddatur} phrasi Juris, eadem in specie restituatur. Quando igitur ^{in genere,} concedo usum, quo res consumitur, re autem prorsus carere in posterum non volo; necesse est, & sufficit, ut *res eadem reddatur in genere*, aurum vice auri, vinum vice vini.

§. 38.

Non obest tamen naturæ Mutui, si re concessa non ^{vel etiam} utaris, & postea eandem speciem reddas. Nam quòd res ^{in specie,} reddi debeat in genere, intelligitur secundum propositum contrahentium: sed postquam Mutuum est contractum, etiamsi eadem species, quæ non sit deterior facta, restituatur, nihil fit contra naturam Mutui, quod per restitutionem non contrahitur, sed distrahitur. Nec potest invitus esse Creditor; nam alia res ejusdem generis & qualitatis ex causa Mutui ideo reddi debet, quia in eodem genere recipit functionem; igitur eadem etiam species reddi potest, cum fictio non possit plus operari, quàm veritas. Nec ullum damnum exinde patitur Creditor, modò res interea deterior non sit reddita; quod autem mihi prodest, & alteri non nocet, facile concedendum est: nam nihil in Mutuo intenditur, quàm ne beneficium sit mutuanti damnosum. (a)

(a) Vid. *MANTICA* de tac. & ambig. convent. l. 8. tit. 3.

§. 39.

Cùm res fungibiles, quæ mutuò dantur, numero, ^{ejusdem} pondere & mensura æstimentur, (§. 35.) ideo ad imple-^{quantita-} dam obligationem præstandi *eandem* rem in genere, neces-^{tis,} se est, ut reddatur tantundem, seu *eadem quantitas*, quam

mutuò accepisti, e. g. centum ova, una marca argenti, tres modii frumenti. Nam si Creditor totidem numero, aut tantum pondere vel mensura habeat, quantum dedit, eandem rem habere videtur. Hæc enim indoles est rerum fungibilium, ut in iis *tantundem sit idem*.

§. 40.

*& quali-
tatis,*

Etiam pretium rerum fungibilium numero, pondere, ac mensuræ proportionale est. (§. 35.) Ut igitur eadem res restitui censeatur, debet esse quoad usum eadem æstimabilitas rei quæ redditur, ac fuisset æstimabilitas rei mutuatae, si mutuata nunquam fuisset: hoc autem fieri non potest, nisi eadem res etiam sint *ejusdem qualitatis*, e. g. vinum æquè generosum, frumentum æquè bonum, Unde *cùm quid mutuum dederimus, etsi non cavimus, ut æquè bonum nobis redderetur, non licet debitori deteriores rem, quæ ex eodem genere sit, reddere, veluti vinum novum pro veteri.* (a)

(a) L. 3. ff. de reb. cred.

§. 41.

*non atten-
to pretio
affectio-
nis,*

Æstimabilitas rei fungibilis ex quantitate & qualitate desumitur, (§. 30. 40.) quibus servatis res eadem haberi censeatur. Unde res fungibiles *pretium affectionis* non recipiunt, nisi fortè sint rarissimæ, & tantundem in eodem genere non facile reperiat. Nam pretium affectionis ex singulari aliquo affectu imponitur rebus, pro majore vel minore voluptate ex iis percipienda: in Mutuo autem locum non invenit dispar affectus, cùm servata quantitate & qualitate, eadem res censeatur recipi, quæ data erat.

§. 42.

*nec pretio
rei acci-
dentali.*

Neque attenditur ad pretium rei accidentale; sufficit enim, vinum ejusdem quantitatis & qualitatis restituere, etiam si

etiãsi illius valor interea sit imminutus, cùm per hoc substantia vini non mutetur. Aliud est in moneta; quia hæc censetur substantialiter mutata, aucto vel imminuto valore: & hinc non debent tot aurei restitui, quot sunt dati, si interim sit auctus eorum valor; sicuti non debent tot modii frumenti restitui, si modii mensura sit interim mutata. Nempe mutuans hoc contractu non vult deteriorem reddi conditionem suam, nec vult fieri locupletior: consequenter facta restitutione nec plus nec minus habere cupit, quàm ante istum contractum habuerat: & perinde esse debet, ac si mutuatum non fuisset.

§. 43.

Mutuum re initur: (§. 33.) *re autem non potest obligatio contrahi, nisi quatenus datum sit.* (a) Unde mutuans plus exigere non potest, quàm dederit: consequenter Mutuum est contractus gratuitus & beneficus; non quidem *merè beneficus*, cui nulla adhareat obligatio perfecta, uti donatio, ex qua non datur obligatio perfecta aliquid reddendi: sed est actus *beneficulus obligatorius*, cui mutua adhareat obligatio perfecta, idem reddendi, more commodati. Nam in Commodato gratis conceditur res ad usum, restituenda post usum in specie: in Mutuo gratis conceditur ad abusum, restituenda post consumptionem in genere. Beneficium igitur horum contractuum in eo consistit, ut tibi relinquam liberum usum rei meæ, hoc tamen discrimine, quòd in Commodato non transferatur rei dominium, quia concedi potest usus, retento dominio: in Mutuo autem, licet etiam principaliter intendatur usus rei, quia tamen hic usus, utpote consistens in consumptione, concedi non potest sine dominio; (§. 36.) hinc etiam relinquitur dominium rei talis, cuius vice fungi potest alia ejusdem generis. Hoc igitur sensu Mutuum est contractus *gratuitus*, non tamen sine ulla obligatione.

Mutuum est gratuitum.

(a) *L. 17. pr. ff. de pact.*

§. 44.

§. 44.

*ejus peri-
culum pe-
nes acci-
pientem.*

Periculum rei communiter est penes Dominum : cum igitur per Mutuum transferatur dominium rei fungibilis in accipientem ; (§. 36.) bene inferitur , periculum esse penes accipientem , si res mutuata aliquo casu fortuito pereat : & tali casu non obstante , ad tantundem ejusdem generis restituendum tenetur accipiens , seu Mutuatarius.

§. 45.

*Mutui
substancia-
lia,*

Ex hucusque dictis intelliguntur tum substantialia , tum Naturalia contractus Mutui. *Substantialia* dicuntur , sine quibus actus esse non potest. Talia in Mutuo sunt I. Res fungibilis. II. Ejus traditio translativa dominii. III. Obligatio restituendi rem in genere. Hæc continentur in data definitione. (§. 30.)

§. 46.

*& Natu-
ralia*

Naturalia contractuum dicuntur , quæ tacitè intelliguntur de natura actus , quamvis nihil sit dictum. Talia in Mutuo sunt I. ut reddatur res ejusdem generis in eadem quantitate : II. in eadem bonitate. III. Ut periculum rei mutuatae sit penes accipientem. IV. Ut contractus sit gratuitus. (a) Circa hæc Naturalia potest aliquid immutari vel ex conventionem , vel ex vitio contrahentium , salva substantia contractus : an autem licitè , an verò peccaminosè id fiat , alterius est indaginis.

(a) Quando Commentator Epistolæ Pontificiæ fol. 24. & alibi negat , de natura Mutui esse , ut sit gratuitum ; intelligendus est , id non esse de substantia. Nam per adjectum pactum usurarium inficitur quidem , non tamen corrumpitur Contractus Mutui. *Naturale* autem Mutuo esse , ut usus concedatur gratuito , negari non potest , (§. 43.) nisi ab eo , qui phrasas JCris proprias vel ignorat , vel negligit. Videri potest CO-RASIUS lib. 3. Miscell. c. 10.

§. 47.

§. 47.

Colligendo tam Substantialia, quàm Naturalia Mutui, potest istud describi, quòd sit *Contractus realis, Juris Gentium, nominatus, & stricti Juris*, quo res pondere, numero vel mensura constans, adeòque fungibilis, gratuito ea lege in alterum transfertur, ut accipientis fiat, & in eodem genere, quantitate, & qualitate reddatur. *Colliguntur.*

§. 48.

Mutuum, de quo hactenus, venit nomine *Crediti*. Credendi quidem generalis appellatio est; nam cuicunque rei assentimur, alienam fidem secuti, mox recepturi quid ex hoc contractu, *credere* dicimur. (a) Nihilominus propriè *credendi* verbum ad solam Mutui causam refertur. Unde qui mutuò dat, *Creditor*; qui mutuò accipit, *Debitor* appellatur: ille etiam vocatur *Mutuans*; hic verò *Mutuatarius*. *Mutuum dicitur Creditum,*

(a) L. 1. ff. de reb. cred.

§. 49.

Mutuum ab aliis Contractibus differt, I. à *Commodato*, in quo res non fungibilis absque translatione domini conceditur ad usum, post hunc restituenda in specie. Mutui autem longè diversæ sunt proprietates. (§. 34. 36. 37.) *differt à Commodato,*

§. 50.

II. A *Locatione*, per quam usus rei conceditur pro mercede. III. A *Deposito*, quo res custodiæ causa: IV. à *Pignore*, quo securitatis præstandæ gratiâ traditur; ubi que cum obligatione reddendi eandem rem in specie, & sine translatione domini. *Locatione, Deposito, Pignore,*

Diff. I.

D

§. 51.

§. 51.

*Venditione,
Permutatione,
Donatione.*

V. Ab *Emptione-Venditione*, in qua pro re exigitur pretium pecuniarium: in Mutuo autem redditur res eadem, saltem in genere. VI. A *Permutatione*, ubi redditur res alterius generis, frumentum pro vino. VII. A *Donatione*, qua res ita liberaliter datur, ut nihil reddi debeat.

De Mutuo egregiè & appositè ad doctrinam Pontificiam disputant Professores Ingolstadiensès *HUBERTUS GIPHANIUS ad Instit. tit. quib. mod. re contrah. oblig.* *FERDIN. WAIZENEGGER Disp. Jurid. de Mutuo cap. 5.* *ARNOLDUS RATH discurs. Jurid. de reb. cred.* qui duo ultimi post *LAYMANNUM* aliis accuratiùs examinerunt quæstionem priori sæculo famosissimam, quantum absque labe usuraria exigi possit ex mutuo pecuniario in casu mutati valoris monetarum.

§. 52.

*SECT. II.
DE USURA. Usura
significatio prima;*

Usura ab utendo dicta, Grammaticis cujuscunque rei usum denotat, sive bonum, sive malum. *Usuram* hujus lucis, *usuram vitæ*, *usuram falsi gaudi* apud *CICERONEM*, (a) *usuram corporis* apud *PLAUTUM* (b) legimus. *Usura* igitur dicitur ab usu, sicut foetura à foetu, cultura à cultu.

(a) *Orat. pro C. Rabir. Posth.* item *pro P. Sylla.* item *Tuscul. quest. lib. 1.* & *Epist. famil. lib. 6. ep. 13.*

(b) *Amphitr. prolog.*

§. 53.

translata:

Transfertur etiam *Usura* ad incrementum, quod provenit tanquam fructus ex usu cujusque rei. Unde *TULLIUS* (a) *Terra nunquam sine usura reddit, quod recipit: sed aliàs minore, plerumque majore cum fœnore.*

(a) *De Senectut.*

§. 54.

§. 54.

Significationem *Usurae*, qua incrementum ex usu rei ^{etiam in} denotatur, (§. 53.) imitantur Leges & Canones, eorum. ^{Jure,} que Interpretes, appellando usuram, quidquid lucri causa principali debito accedit. Et ob hanc rationem usura dicitur etiam *Fœnus*, à Foetu, imitatione græci sermonis, quo usura nominatur *τόκος*, *partus ἀπὸ τῆς τίμης*, quod est, *pario*, scilicet quia per usuras pecunia pecuniam, veluti foetum quendam parit. Quamvis multi Doctores *Usuram* & *Fœnus* non in eadem significatione accipiant, hoc tamen loco promiscuè his vocibus utemur.

§. 55.

Jus quidem Civile usuram magis in pecunia numerata constituit, & res alias, quæ jure accessionis veniunt, in vicem usurarum accipi vult: (a) Jus verò Canonicum absque ulla distinctione, per usuram intelligit, quidquid abundat supra principale debitum, sive illud in pecunia numerata, sive in alia re consistat; modò hæc sit pretio æstimabilis. (b)

(a) *L. 11. §. 1. ff. de pignorib. L. 14. & 17. C. de Usur.*

(b) *C. 1. seqq. XIV. q. 3. c. 1. 2. 10. de Usur. R. P. CONCINA Comment. fol. 30. & alibi indignatur iis, qui multa ad vocem usurae explicandam infarciunt. Scriptores, qui diversa vocum significata vel scire, vel explicare nolunt, suspectos se reddunt. In his partibus sine furo scribimus: calumniari non intendimus: intelligi amamus.*

§. 56.

Usura secundùm varias significationes non est nomen ^{etiam licitum.} vitii: (§. 52. 53.) imò etiam in acceptione *Jctorum* (§. 54.) *lucrum honestum* extento nomine complectitur. Qua ratione ubi quid justè ex quocunque contractu, vel

in mutuo, intuitu lucri cessantis, seu damni emergentis accrescit forti, usura quidem dicitur, haud tamen usuræ peccatum. (a)

(a) Verba hæc fere sunt DOMINICI SOTO *de F. & F. lib. 66 q. 1. n. 1.* sub cuius clypeo tutus sum, cum eum *beneficium ordinis* à telis Conciniensis immunem præstet.

Item de usura largè, largissimè, propriè & strictè, vel minus propriè sumpta, multa congerit GASPAR RODERICUS *tract. de ann. & mens. reddit. lib. 1. q. 2.* qui Auctor à Commentatore Italo ad Ingolstadienses pudore suffundendos adducitur. *Diss. V. f. 289.*

§. 57.

Usura crimen

Nobis hoc loco de eo potissimùm usuræ significato sermo erit, quo denotatur infame illud crimen, contra quod Italiæ Civitates præmunire cupit Pontifex. (§. 1. 18.) Hujus perversitatem in Divinis potissimùm Scripturis, Conciliis, Sanctis Patribus, & Apostolicis Decretis detectam deprehendimus. Unde etiam Usuræ prohibitæ notionem aliam nec dare, nec admittere debemus, quàm quæ ex his ipsis fontibus Scripturarum, Conciliorum, Patrum, & Apostolicorum Decretorum hauritur.

§. 58.

residet in mutuo,

Sacræ Scripturæ, Concilia, Patres, & Pontifices, ex quibus haurienda est genuina notio Usuræ prohibitæ, (§. 57.) eandem desumunt *ex Mutuo*, alicubi expressis verbis: (a) alibi juxta communem interpretationem Ecclesiæ & Theologorum, (b) quorum doctrinam confirmat BENEDICTUS XIV. (§. 4.)

(a) *Exod. XXII. 25. Concil. Turon. sub Alexand. III. ann. 1163. can. 2* qui refertur *in c. 1. de Usur. S. AUGUSTIN. serm. 3. in Psalm. 36. n. 6.*

(b) *S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 1. & Theologi passim.*

§. 59.

§. 59.

In Emptione - Venditione, aliisque contractibus *saltem im-*
licito: Usuræ crimen nonnunquam intercedit: (a) nihilominus
 ejusmodi contractus, saltem quoad excessum, sunt simu-
 lati, verumque mutuum, & consequenter palliatam
 usuram continent. e. g. vendo tibi rem meam exspectato
 pretio, & ut exspectem, auctarium posco: contractus
 hic perinde habet, acsi idem pretium statim à te mihi so-
 lutum, tibi in tempus mutuassem. Igitur universim ve-
 rum est, quòd Usuræ peccatum propriam suam sedem &
 locum in contractu mutui habeat. (§. 4.)

(a) c. 5. de Empt. & Vend. c. 4. de Pignor. c. 10. de Usur.

§. 60.

Cùm Usuræ crimen in Mutuo sedem propriam habe-
 at; (§. 58. 59) hinc prohibita Usuræ suspicio subesse non
 potest, ubicunque intercedit verus, legitimusque alius
 contractus, diversæ prorsus naturæ à natura mutui, à
 quo omne mutuum tam apertum, quàm implicitum ab-
 sit. (§. 8. 9.)

§. 61.

Eo ipso, quòd in aliis legitimis & sinceris contracti-
 bus Usura non occurrat; (§. 60.) lucrum usurarium essen-
 tialiter differt à lucro ex aliis contractibus hauriendo, per
 hoc, quòd lucrum usurarium capiatur *ex Mutuo.* Quia
 igitur essentialis differentia in definitione exprimi debet,
 superest, ut Genuina Usuræ definitio fiat in ordine *ad Mutuum.*

§. 62.

Usura prohibita tripliciter sumi potest. I. Pro con-
 tractu usurario. II. Pro Voluntate usuraria. III. Pro lucro
 usurario. Per usuram, prout est *contractus usurarius*,
 intel-

intelligimus ipsam mutuationem cum obligatione solvendi auctarium supra id quod datum est, ratione mutui. Hoc sensu juxta Canones (a) *Usura est, ubi amplius requiritur, quam debetur.*

(a) C. 4. XIV. q. 3.

§. 63.

II. pro Voluntate usuraria.

Voluntas usuraria est, quando contrahitur mutuum sine pacto quidem, sed tamen ex intentione recipiendi augmentum præcisè ex mutuo, seu ut URBANUS III. fuit consultus, (a) quando quis non aliàs mutuò traditurus, eo proposito mutuam pecuniam credit, ut, licet omni conventionem cessante, plus tamen sorte recipiat.

(a) C. 10. de Usur.

§. 64.

III. pro lucro usurario: & hoc sensu dicitur

Lucrum usurarium est objectum contractus aut voluntatis usurariae, ipsum scilicet augmentum, seu res accedens ultra quantitatem mutuò datam, vel pretium quod æstimatione usûs forti accrescit. Hac ratione *quodcumque forti accedit, usura est.* (a) In hoc ultimo sensu data & declaranda est Usuræ definitio. (§. 27.) Nam explicata natura hujus lucri, facilè intelligitur natura *Contractus usurarii*, per quem imponitur obligatio præstandi illud lucrum; item natura *Voluntatis usurariae*, qua intenditur istud lucrum.

(a) C. 3. XIV. q. 3.

§. 65.

Lucrum

Lucrum leges dicunt, quod omni damno deducto superest; seu quod ita accipitur, ut accipienti nihil desit. Cum igitur Usura in eo consistat, quòd aliquid ultra principale debitum, servata jam æqualitate contractus, accipitur; (§. 54.) bene Usura simpliciter dicitur *Lucrum.*

Per

Per lucrum intelligitur omne illud, cuius pretium pecunia metimur, quia istud omne pro pecunia habendum est. (§. 55.) potest tamen ratione mutui aliquid acquiri & exigi, quod pretio pecuniæ non penditur, ut puta, mutuatarii amicitia, ac benevolentia. Ita DOM. SOTO *loc. cit. art. 2.*

§. 66.

Principale debitum, quod mutuò datum est, seu Capitaliale, prout in Legibus Imperii nominatur, (a) phrasi Juris appellatur *Sors*: (b) sic in contractu Societatis qui parem pecuniæ quantitatem intulerunt, *Confortes* dicuntur. Huic sorti accedit usura, tanquam id, quod ultra principale debitum accipitur: (§. 65.) consequenter Usura convenientissimè dicitur *Lucrum ultra sortem*.

(a) *Rec. Imp. ann. 1654. §. 174.*

(b) *L. 24. ff. de usu & usufr. L. penult. §. 1. ff. ad leg. falcid. L. 58. §. 6. ff. ad S. C. Trebell.*

§. 67.

Usura in Mutuo propriam sedem habet: (§. 58. 59.) sed tamen etiam in Mutuo ex variis titulis licitis sorti aliquid accedere potest, (§. 7.) quod extento Usuræ nomine apud JC.tos venire solet: (§. 56.) aliud enim est petere ultra sortem aliquid in Mutuo ratione alterius tituli; aliud *ex vi Mutui*, scilicet pro usu rei mutuò datæ. Igitur ad exprimendam differentiam lucri liciti ab illicito, addendum in definitione, Usuræ prohibitæ nomine eam intelligi, quæ non ex alio titulo, sed ratione solius mutui exigitur, scilicet *Lucrum ultra sortem ratione Mutui*.

§. 68.

Lucrum non intelligitur, nisi aliquid accipiatur. (§. 65.) Cum igitur Usura, prout est objectum contractus usurarii, & voluntatis usurariæ, consistat in lucro, quod

quod accedit principali debito, (§. 64.) hinc Usura actu exteriori completa non datur, nisi lucrum sit perceptum. Peccatum Usuræ per contractum aut voluntatem perversam dari potest sine lucro: lucrum autem non datur, nisi actu percipiatur. Usura igitur, prout hoc loco sumitur, est *Lucrum ultra sortem ratione mutui perceptum.*

§. 69.

*ex aliqua
obligatio-
ne.*

Si quid omnino spontaneè, merè gratuitò & liberaliter detur, non datur ratione mutui; consequenter sine crimine Usuræ potest accipi: (§. 67.) ut igitur lucrum ultra sortem constituat Usuram illicitam, percipi debet tanquam præstitum non omnino spontaneè, sed ex morali coactione; non merè gratuitò, sed ex obligatione præstitum.

§. 70.

*Lucrum
sperari
potest.*

Lucrum, quod receptum usuram constituit, non potest absque labe usuræ *exigi, vel intendi.* (§. 62. 63.) Econtra non est usura id *sperare*, quod non est usura accipere: unde non est usurarium, sperare lucrum liberaliter & ex gratitudine dandum, relicta mutuatario plena libertate; quia istud non datur ratione mutui. (§. 69.) ut igitur *lucrum speratum* constituat usuram, necesse est, ut *lucrum speretur ex debito.*

§. 71.

*merè libe-
raliter
dandum:*

Si quis dicat, se exigere, intendere, vel sperare lucrum ratione mutui tanquam *debitum ex gratitudine*, lusus vocabulorum est: licet enim ex honestate debeas mihi beneficium, gratis tamen id præstas: & ideo obligare te, si illud est æstimabile pecunia, injustitia est. Est quidem gratitudo jure naturali debita, non tamen debet exhiberi determinatè in re temporali, quam pro lucro speras.

Qua-

Quacunque igitur ratione lucrum exigatur, intendatur, speretur, vel recipiatur *ut debitum*, usura est: & vicissim, ut usura sit, debet sperari, vel recipi *ut debitum*. (§. 69.)

Unde jure optimo INNOCENTIUS XI. condemnavit hanc propositionem 42. *usura non est, dum ultra sortem aliquid exigatur, tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum, sed solum, si exigatur tanquam ex justitia debitum.*

§. 72.

Unde verba CHRISTI, *mutuum date, nihil inde sperantes*, (a) præceptum continent, ne quis ratione mutui speret alterum obligatum, vel ad dandum lucrum ultra sortem, vel ad reddenda *æqualia*, (b) id est, ad simile mutuandi officium; quæ ipsa obligatio in lucro ponetur. Si quis autem speret gratum animum ex sola liberalitate in simili occasione demonstrandum, & ex hac spe moveatur ad mutuò dandum, huic saltem Christus negat singulare meritum, *quæ gratia est vobis?* si quis autem etiam spem omnem deponat æquale officium recipiendi, & ex perfecta liberalitate ad imitationem Patris cœlestis benefaciat & mutuum det, huic demum Christus mercedem multam promittit, & filium fore Altissimi pronuntiat, *quia ipse benignus est super ingratos*, (c)

(a) Luc. VI. 35.

(b) Ibid. 34.

(c) Vid. clarissimum Academiae Ingolstadiensis lumen ALPHONS. SALMERON in *Evangel. tom. 5. tract. 43. in illud: mutuum date &c.*

§. 73.

Eadem est mens URBANI III. Pontificis, (a) qui per *propositum plus sorte recipiendi*, & per *intentionem lucri*, intelligit animum habendi alterum obligatum ad præstandum lucrum ultra sortem: qua ratione haud dubiè com-

Diff. I.

E

mitti-

mittitur usura. Sola autem spes gratuitæ liberalitatis contractum non reddit obnoxium usurariæ pravitati. (b)

(a) C. 10. de Usur.

(b) Ita docet S. THOM. de Malo q. 13. art. 4. ad 13. his verbis : *Potest usurarius sperare munus ex mutuo quod concedit, dupliciter. Uno modo, quasi debitum ex quadam obligatione, tacita vel expressa : & sic quodcumque munus speret, illicitè sperat. Alio modo, potest aliquod munus sperare, non quasi debitum, sed quasi gratuitum, & absque obligatione præstandum : & sic licitè potest ille, qui mutuat, sperare aliquod munus ab eo, cui mutuat.*

§. 74.

neque Ratio.

Ratio datæ doctrinæ est, quia mutuans per hoc, quòd mutuat, non fit peioris conditionis, quàm si non mutuasset : at si non mutuasset, licuisset sibi ex alterius benevolentia sperare donum, & potuisset oblatum recipere. (a) Licebit igitur etiam idem sperare post mutuum datum.

(a) BINSFELD. ad C. consuluit. concl. 7. de Usur.

§. 75.

Dividitur Usura l. in Lucratoriam, Compensatoriam & Punitoriam.

Usura à Jure-Consultis dividi solet I. in Lucratoriam, Compensatoriam, & Punitoriam. *Lucratoria* est, qua percipitur lucrum ratione solius Mutui. *Compensatoria*, qua exigitur aliquid supra sortem ad compensandum Creditoris damnum. *Punitoria* seu *Moratoria*, qua imponitur pœna Mutuatario in reddenda sorte moroso. Ex usu linguæ latinæ & Juris Civilis tres hæc species Usuræ conveniunt in generica acceptione, quòd sint accessio ad sortem, qui conceptus complectitur Usuram licitam & illicitam. Ex usu autem SS. Canonum usura in deteriore sensum plerumque solet accipi, prout denotat Usuram illicitam, & lucrum ratione solius mutui perceptum. Cùm igitur respuere non liceat voces Juris Civilis, & Jure-Con-

ful-

sultorum; hinc aptissimè ad evitandam confusionem adhibentur termini restringentes, ut lucrum ratione solius mutui perceptum appelletur usura *strictè dicta*: lucrum autem ex aliis titulis in mutuo obtentum vocetur Usura *minus strictè dicta*. Nihil enim frequentius in Jure, quàm ut vocabula modò in strictiore, modò in latiore significatione sumantur. Exempla suppeditat Titulus de Verborum significationibus.

§. 76.

Dividitur Usura II. in *Conventionalem*, quæ ex pacto debetur; & in *Necessariam*, quæ debetur sine conventionne, veluti ex mora. *Necessariæ* usuræ præstantur non tantùm ex mutuo, sed etiam ex contractu quocunque e.g. Emptionis-Venditionis, si non solvatur pretium eo tempore, quo solvi debebat. Quoniam tamen reo debendi mora indulgeri potest; quamdiu verò eum non interpellas, mora indulgeri præsumitur: à die interpellationis mora debitoris incipit. An autem conventio vel mora possit esse justus titulus aliquid exigendi, dicetur suo loco.

§. 77.

Dividitur III. in *Realem* & *Mentalem*. *Realis* est, cum vel apertè accessio ultra sortem in pactum deducitur e.g. do tibi centum, ea lege, ut exacto anno reddas centum & quinque: vel saltem exterius insinuatur voluntas aliquid recipiendi supra sortem, e.g. confido, meam pecuniam non reversuram vacuam. *Mentalis* est, quando mutuum datur, & ex eo lucrum tanquam debitum intenditur, sed absque pacto quocunque exteriori. (§. 63.)

§. 78.

Dividitur IV. in *Formalem*, seu *apertam*, qua ex mutuo formali & simplici percipitur lucrum: & in *Virtualem*.

lem seu palliatam, quæ sub specie alterius contractus exercetur, & in eo quasi imbibitur, ut cum carius vendis, præcisè ob dilatam solutionem.

§. 79.

V. in Usuram sortis, pecunia accepta; & usuram usuræ, qua ex usura non soluta novum conficitur principale debitum, quod iterum pariat usuram.

§. 80.

VI. in Centesimas &c. Dividitur VI. ratione quantitatis in centesimas, Quincunces &c. Ad intelligendos Juris terminos constituendus est *As usurarius*, constans duodecim unciis. *Usura centesima* est veluti *As*, cujus intuitu minorum usurarum inquitur ratio ac denominatio. Igitur maximæ usuræ sunt *Centesimæ*, quas sanguinolentas vocat Seneca, (a) cum singulis mensibus centesima pars sortis exigitur, scilicet de sorte centum aureorum unus aureus, ita ut quot annis reddantur duodeni; Usuræ enim singulorum mensium Calendis apud Romanos solvi debebant. Usuræ *Deunces* conficiunt undecim de Centesima: *Dextantes* decem: *Dodrantes* novem: *Bessales* octo: *Septunces* septem: *Semisses* sex: *Quincunces* quinque: *Trientes* quatuor: *Quadrantes* tres: *Sextantes* duo: *Uncia* unum de Centesima. Quando scilicet factò computo menstruo, in singulos annos pro centum aureis usurarum nomine penduntur undecim, decem &c. ita ut *unciariæ* usuræ habeantur pro minimis, quando pro sorte centum aureorum singulis annis præstatur unus.

(a) de Benefic. l. 7. c. 10.

§. 81.

VII. in Moderatam & Mordentem. Usuram lucratoriam dividunt VII. usurarum Patroni in *Moderatam*, quæ justos fines teneat, & licita habeatur:

tur: & in *Mordentem*, quæ intra justos fines non sistat, & hinc sit illicita, utpote charitati repugnans. Tales dicunt usuras esse, si exigas ab eo, qui usu pecuniæ vix tantundem lucrari potest, quantum ad vitæ necessitatem sufficit; aut si excedunt lucrum, quod usu pecuniæ facere potest debitor. Nos autem hanc divisionem eo modo intelligimus, quo unum furtum dicimus levius, alterum gravius.

§. 82.

Hæc pro præsentī Instituto de Natura *Mutui & Usuræ* sufficiunt. Quidquid autem ex hucusque dictis in Literis Encyclicis Summi Pontificis continetur, id omne summo rigore amplectuntur & tuentur Professores Ingolstadiensis, qui vel de Mutuo, vel de Usura in libris editis tractarunt. Magnum in utramque partem præjudicium accedit Auctoribus, si genuinas, aut verò corruptas rerum, quas tractant, notiones stabilire deprehendantur. Ne igitur sinistra suspiciones, quas Libri Concini de Professoribus Ingolstadiensis Academiæ facile movere possunt, præoccupatos animos teneant; allegare lubet quorundam horum Professorum opera typis impressa, ubi eadem, quam Summus Pontifex tradit, (§. 4.) usuræ notio fusiùs stabilitur.

*Rigorem
Doctrina
Pontificia
tenent
Professores
Ingolsta-
dienses.*

HENRIC. CANISIUS *tr. de Usur. c. 1. n. 5.*

GREGOR. de VALENTIA *Comment. Theol. tom. 3. d. 5. q. 21.
punct. 1. §. 1.*

ADAM. TANNERUS *Theol. Schol. tom. 3. d. 4. q. 7. n. 74.*

MICHAEL EYSELIN *Disp. Theol. de empt. vend. mutuo & c. thes.*

CHRISTOPH. HAUNOLDUS *de F. & J. tom. 3. tr. 9. ante n.
367.*

PAULUS LAYMANN *Theol. Moral. lib. 3. tr. 4. c. 16.*

JACOB. ILLSUNG *Theol. pract. tr. 4. disp. 2. n. 433.*

MATHIAS KAUTT *de Jurisdict. Thes. 251*

E 3

GEORG.

GEORG. à WIDMONT *Colleg. in Pandect. p. 4. lib. 21. tit. 1. n. 6.*

ERNRICUS PIRHING, JACOB. WIESTNER, FRANCISC. SCHMALZGRUEBER, VITUS PICHLER *ad lib. 5. Decretal. tit. 19.*

ANTONIN. HEISLINGER *Resp. Moral. in caus. Just. commut. p. 2. cas. 6. n. 3.*

CAPUT II.

Specimen II. Sancti Rigoris.

§. 83.

Usura

USURA OMNI JURE EST PROHIBITA

(§. 11. 18.)

§. 84.

est prohibita

DOctrinam Pontificiam (§. 83.) de sola usura lucratoria & strictè dicta (§. 75.) intelligendam esse, extra dubium ponitur. Huic adversantur Doctores Aetholici plerique: rigidissimè eam tenent & propugnant Professores Ingolstadienses. Nos hìc delibabimus aliquas hujus doctrinæ probationes ex Jure I. Naturali. II. Divino. III. Canonico. IV. Cæsareo-Romano. V. Germanico.

§. 85.

I. Jure

Rationes ex Jure naturali petitas contra usuram variè versant Doctores. Omnes fundantur in illa Mutui lege, ut loquitur Pontifex, (§. 6.) quæ necessariò in dati atque redditi æqualitate versatur, contra quam ille agere convincitur, quisquis eadem æqualitate semel posita plus aliquid à quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur. Cùm igitur
Jus

GEORG.

Jus naturale exigit, ut cujusvis contractus leges accuratè ferventur, contra jus naturale delinquit, qui contra contractus legem absque alio justo titulo aliquid exigit.

§. 86.

Ex hoc fundamento argumentum ita instrui solet. Qui usurarum patrociniū suscipiunt, eas pro usu sortis *naturali*, creditæ præstari dicunt; sive enim mercedis, pretij, accessionis, incrementi, compensationis, sive alio quocunque nomine appellent, conveniunt tamen, usuras deberi *propter usum*. (a) Jam verò jure naturali illicitum est, compensationem, pretium &c. exigere pro re, quæ omnino computari non potest, vel certè quæ sua non est: hoc autem facit usurarius, dum pro usu mutuatae pecuniæ aliquid exigit; usus enim pecuniæ ab ipsa pecunia separatus, seorsum computari non potest, pretio distincto; Sicuti qui vendit justo pretio substantiam tritici, nihil insuper pro ejus usu exigere potest, quia propter solum usum rem ipsam vendere potuit. Licet igitur vinum & vini usus, puta bibere, distinguantur in esse naturæ, non tamen in ordine ad commutationes; neque seorsim vendi potest vinum, & seorsim, quòd bibi possit; nam usus rei non valet, nisi quantum res ipsa, quæ usu consumitur. Vel saltem usurarius vendito vel locato usu pecuniæ, venderet aut locaret id, quod suum non est, quia ad eum pertinet rei usus, in quem translatum est dominium rei proprium, absolutum, & independens: hoc autem translatum est in mutuatarium. (§. 36.) Unde usuraria pravitas præcepto illo Decalogi est prohibita, *non furtum facies*, sicuti si quis rem plus justo vendat: locumque habet illud præceptum morale, *statera justa & æqua sint pondera, justus modius, æquusque sextarius*, (b) quo æqualitas in contractibus commendatur.

(a) L. 58. §. 6. ff. ad S. C. Trebell. vid. CUJACIUS *observat. lib.*
24. c. 40.

(b) *Levit. XIX. 36.*

rite intel-
lecto :

Hæ, similisque rationes convincere debebunt sanum intellectum, tum quia etiam ex Ethnicis illi, qui in morali doctrina singularem laudem habent, nempe PLATO, (a) ARISTOTELES, (b) CATO, (c) SENECA, (d) PLUTARCHUS, (e) naturalem turpitudinem in usuris agnoscunt: tum quia etiam Ecclesia (f) usuras Divinis Legibus prohibitas agnoscit: atqui Leges veteris Testamenti nos non obligant, nisi sint Leges Morales & ex jure naturali deductæ; Leges quoque Evangelicæ de contractibus & commerciis nihil statuunt, nisi ubi æquitas naturalis intercedit. Argumento hæc sunt, dari contra usuras Legem naturalem, quam confirmant, & promulgant Sacræ Literæ.

(a) lib. 5. de Legib. (b) lib. 1. Politic. c. 7.

(c) apud Ciceron. lib. 2. de Offic. in fin.

(d) de benefic. lib. 7. c. 10.

(e) περί τῆς μὴ δεῖν δαπέζου.

(f) Concilium Lateranense, relatum in c. 2. & 4. de Usur. Concil. Piennense, relatum in Clem. nn. de Usur.

§. 88.

II. Divino
veteris
Testamen-
ti,

Testimonia Veteris Testamenti contra usuras sunt sequentia. I. si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, nec urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes. (a) II. Si attenuatus fuerit frater tuus... ne accipias usuras ab eo, nec amplius quàm dedisti... pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, & frugum superabundantiam non exiges. (b) III. Non scenerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem; sed alieno. Fratri autem tuo absque usura, id quo indiget, commodabis. (c) IV. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?... qui jurat proximo suo & non decipit; qui pecuniam suam

suam non dedit ad usuram. (d) *V. Vir si fuerit justus, &... ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit.. hic justus est, vita vivet. Quòd si genuerit filium.. ad usuram dantem, & amplius accipientem: nunquid vivet? non vivet.. quòd si genuerit filium, qui... usuram & superabundantiam non acceperit.. hic non morietur in iniquitate Patris sui, sed vita vivet.* (e)

- (a) *Exod. XXII. 25.* (b) *Levit. XXV. 35. seq.*
 (c) *Deuteron. XXIII. 19. 20.* (d) *Psalms. XIV. 5.*
 (e) *EZECHIEL. XVIII. 8. seqq.*

§. 89.

Putant Usurarum fautores, Leges Veteris Testamen- ^{non solum}
 ti, quibus usuræ damnantur, ad solam Hebræorum Rem- ^{ad Hebra-}
 publicam pertinuisse, ne contra fratres & contribules su- ^{os,}
 os foenus exerceant: licitum autem illis fuisse, usuras exi-
 gere ab alienigenis: (§. 88. III.) quod Deus minimè con-
 cessisset, si usuræ simpliciter essent inhonestæ, & æquitati
 naturali repugnantes. Quod confirmant ex eo, quia Moy-
 ses in præmium Hebræis promittit: *scenerabis gentibus mul-
 tis, & ipse à nullo foenus accipies*: non est autem credi-
 bite, quòd DEUS in præmium servatorum præceptorum
 promittat rem intrinsecè turpem.

§. 90.

Ad hanc instantiam respondent alii I. (a) quòd acci- ^{sed etiam}
 pere ad usuram ab extraneis, non fuerit concessum Ju- ^{ad nos per-}
 dæis quasi licitum, sed permissum, ut scilicet pro hoc non ^{tinente:}
 punirentur poena temporali &c. Alii II. Illam fuisse com-
 parativam permissionem, qua permittitur minus malum,
 ne majus malum fiat; sicuti permissus fuit libellus repu-
 dii ad impediendum uxoricidium: ita permissam Judæis
 fuisse usuram erga alienigenas, ne majori crudelitate graf-
 sarentur.

Diff. I.

F

saren-

farentur in suos, ut suæ satisfacerent cupiditati; nunquam tamen caruisse penitus culpa usuram Judæorum etiam erga gentiles. Alii III. licitum Judæis fuisse ab iis alienigenis usuras exigere, quos tanquam hostes bello justo poterant impetere, juxta illud: *Ab hoc usuram exige, quem non sit crimen occidere*: (b) tunc verò non est usura strictè dicta, quia non ~~exigitur~~ titulo mutui, sed titulo belli justi. Alii IV. usuras ab alienigenis exigere, Judæis permissum fuisse divina concessione, cùm Deus sit plenissimus rerum omnium temporalium Dominus. Alii V. usuras Judæis fuisse permissas jure talionis, cùm etiam vicini populi à Judæis exigerent usuras. Pertinacis cerebri eum esse oportet, cui nulla ex his responsionibus satisfacit. Nostri autem instituti modò non est, ut pervicaces Catholicæ Doctrinæ impugnatores convincamus. Allegatus pro Confirmatione textus non est ad rem; nam *scænerare* illic accipitur pro eo, quod est simpliciter *mutuare*, juxta illud (c) *Qui facit misericordiam, scæneratur proximo suo. scænerare proximo tuo in tempore necessitatis &c.*

(a) S. THOM. de Malo q. 13. art. 4. ad 1.

(b) S. AMBROS. lib. de Tobia, cap. 15.

(c) Eccli. XXIX. 1. 2.

§. 91.

Et novi testamenti,

Legem veteris Testamenti contra usuras latam ad majorem perfectionem reducit Servator noster, qui non venit legem solvere, sed adimplere. Audiatur Divinum oraculum: *Si mutuum dederitis his, à quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus scænerantur, ut recipiant equalia... mutuum date, nihil inde sperantes.* (a) Cujus textus sensum suprà dedimus. (§. 72.) Eò autem majore rigore hæc verba Christi contra usuras interpretre-

terpretari debemus, quo certius est, nullo alio Evangelii textu eas apertè damnari.

(a) LUC. VI. 34. 35.

§. 92.

Censet DOMINICUS SOTO (a) hunc Evangelii ^{contra} locum non illam habere energiam, quæ vulgo æstima- ^{quosdam} tur; ineptam glossam esse, quòd prius membrum (^{mu-} ^{auctores,} *tuum date*) sit consilii, posterius verò (*nihil inde sperantes*) præceptum: nullam illic edici prohibitionem injustitiæ usurarum, sed commendationem fieri misericordiæ mutui. Fatetur quidem, quòd URBANUS III. (b) Pontifex eundem locum ad confirmandam usurarum prohibitionem allegaverit: sed respondet, quòd Papa non ubicunque citat testimonia sacrae Paginae in aliquo sensu, intendit canonizare eundem sensum tanquam de fide; sed citat quandoque illud secundum Doctorem opinionem. Ita DOMINICUS SOTO, illustre Ordinis Prædicatorum fidus, cui bene vertat, quòd in Academia Ingolstadtensi Professore non egerit; secus, proh, quàm acerbis exprobrationes per exclamationes, interrogationes, aliásque figuras Rhetoricas agglomeraret R. P. Concina, quòd ejusmodi Auctor unicum Evangelii textum contra usuras, Ecclesiæ eripiat; quòd contra Conciliorum, & SS. Patrum communem interpretationem verba Christi intelligat! diceretur foedus iniisse cum hæreticis, séque cum iisdem Ecclesiæ doctrinæ opponere &c. O si eandem mansuetudinem Fr. Daniel erga alios de Republica Christiana optimè meritos Viros exhiberet, qualem ostendit (c) erga Dominicum Soto, longè aliam faciem, & Auctore Religioso digniorem præferrent Libri Conciniani.

(a) *De J. & J. lib. 6. q. 1. art. 1.*

(b) *C. 10. de Usur.*

(c) *Comment. fol. 95. &c.*

*meliùs ex-
plicati à
SS. Patri-
bus.*

Ad quemcunque sensum allegati textus tam veteris, quàm novi Testamenti à nonnullis detorqueantur; potior nobis est Conciliorum & SS. Patrum auctoritas, qui dictis S. Scripturæ verbis usuram lucratoriam prohiberi ac damnari affirmant. Concilium Lateranense sub ALEXANDRO III. asserit, usuras *utriusque Testamenti pagina* condemnari. (a) Concilium Viennense *contra jura Divina* pariter & humana facere eos definit, qui usurariam approbaverint pravitatem. (b) S. BASILIUS, (c) GREGORIUS NISSENIUS, (d) AMBROSIUS, (e) HIERONYMUS, (f) AUGUSTINUS, (g) aliique copiosè ac eloquenter usurariam labem ex S. Scripturæ testimoniis insectantur, adeò ut ex mente allegati Concilii Viennensis velut hæreticus puniendus decernatur, qui pertinaciter affirmare præsumpserit, exercere usuras, non esse peccatum. Quæ definitio liquidò supponit, pravitatem usurariam inter revelatas divinitus veritates numerandam esse.

(a) C. 3. de Usur. (b) Clem. un. de Usur.

(c) In Psalm. 14. (d) Homil. 4. in Ecclesiastem. Item Orat. contra Usurarios.

(e) Lib. de Tobia. fere per tot.

(f) In cap. 18. Ezech. (g) In Psalm. 36. serm. 3. & alibi.

*III. Jure
Canonico.*

De Prohibitione Juris Canonici non opus est multa dicere. Canones Apostolorum, (a) Concilij Illiberitani, (b) & Nicæni, (c) aliique plures relati in Decreto Gratiani, (d) in Decretalibus Gregorij IX. aliorumque sequentium Pontificum, (e) indubitata sunt argumenta sancti Rigoris, quo semper Ecclesia usa est contra usurarum crimen, statutis etiam gravissimis pœnis, dum usurarij I. declarantur infames. (f) II. non admittuntur ad Sacramentum

mentum Confessionis, nec ad Communionem Altaris, nec ad Sepulturam Christianam; nec oblationes eorum, quæ rapinæ censentur, recipiuntur, nisi pœnitentes pro facultatum suarum possibilitate usuras restituerint, vel de restituendis cautionem præstiterint. (g) III. fiunt Irregulares, & promoveri nequeunt ad ordines. (h) IV. Clerici ad Beneficia & officia Ecclesiastica non promoventur, & ab obtentis suspenduntur, aut omnino deponuntur. (i) V. Laici excommunicantur. (k) VI. Contrahunt intestabilitatem activam. (l)

(a) *Can. 43.* (b) *Can. 20.* (c) *Can. 17.*

(d) *Dist. 47. item caus. 14. q. 3. & 4.* (e) *tit. de Usuris.*

(f) *C. 2. §. porro. v. aliquando. III. q. 7. item c. 11. de Excess. Pralat.*

(g) *C. 3. de Usur. c. 2. eod. in 6.*

(h) *C. 2. d. 33. c. 8. d. 46. c. 4. d. 47.*

(i) *C. 5. d. 47. c. 7. de Usur. c. 11. de Excess. Pralat.*

(k) *C. 7. de Usur. (l) c. 2. de Usur. in 6.*

Hanc pœnam non tantùm Juris Canonici, sed etiam Legum interpretes Ingolstadienses agnoscunt & statuunt, VIGLIUS ZUICHEMUS *in tit. Inst. quib. non est permiss. facere testam. in fine.*

FRANC. ZOANETTUS *in eleganti disputatione, antestamentum ejus, qui postea manifestus usurarius evasit; ob id irritum fiat.*

FACHINEUS *controv. Jur. lib. 5. c. 63.*

CASPAR. MANZIUS *de testam. valid. vel inval. tit. 2. n. 254.* qui eam pœnam ex Statutis Bavaricis variè extendit.

GEORG. à WIDMONT. *Colleg. in Pandect. part. 5. lib. 28. tit. 1. n. 78.*

§. 95.

In Jure Civili Romano varia diversis temporibus fuerunt usurarum fata. Primùm jure duodecim Tabularum sanctum, ne quis unciario scœnore amplius exerceret, cùm antea

IV. Jure Civili Romano antiquiore,

antea ex libidine locupletum agitaretur. (a) Minimæ igitur tum mittebantur usuræ, ut pro centum mutuò datis singuli quotannis penderentur. (§. 80.) Lex ista fortè sequentibus annis antiquata, C. Martio, & Cn. Manlio Cofs. in usum revocata videtur anno urbis 396. quo tempore de unciario fœnore à M. Duilio, & L. Manio Tribunis plebis rogatio est perlata, à plebe aliquanto cupidius scita acceptaque. (b) Decem annis post Duilij rogationem, T. Manlio Torquato & C. Plautio Cofs. semiunciarium tantum ex unciario fœnus factum, ita ut de sorte centum Numorum singulis annis non nisi medium Numum exigere liceret. (c) Demum Romæ sublatum omne fœnus, & vetita versura, multisque plebiscitis obviam itum fraudibus, quæ toties repressæ miras per artes rursus oriebantur. (d) Diuturnus non fuit iste rigor: nam postea Edictis Prætorum, tum etiam Senatus Consulto approbatæ fuerunt usuræ Centesimæ. (e)

(a) TACITUS *lib. 6, Annal. cap. 6.*

(b) LIVIUS *lib. 7. c. 16.*

(c) *Ibid. c. 27.*

(d) TACIT. *loc. cit.*, add. APPIANUS *lib. 1. de bell. civil.*

(e) Vid. CICERO *lib. 5. ad Attic. epist. ult.*

§. 96.

& recentiore,

Centesimæ igitur usuræ erant gravissimæ, (a) maximæ, (b) & legitimæ, (c) eo quòd legibus prohibitum esset, majores stipulari. Novus tamen usuris modus positus, & quantitas definita à JUSTINIANO, *veterem duram & gravissimam earum molem ad mediocritatem deducente*, (d) ne Illustres excedant trientem Centesimæ: ne Mercatores bessem: ne reliqui semissem excedant. Ab Agricolis pecuniæ nomine trientem duntaxat exigere fœneratores poterant. (e) Usuram Centesimam permittit Justinianus stipulari

pulari nomine pecuniarum trajectitiarum (quæ traduntur navigaturis periculo creditoris) & specierum foenori datarum , quo nomine intelliguntur species annonariæ , uti oleum , vinum , frumentum. Ab agricolis ex causa frumenti crediti , in singulos modios octavam modij partem exigere permittebatur , quæ usura aliquanto major est quàm usura centesima. (f)

- (a) l. 7. §. 8. ff. de administr. tutor.
- (b) l. 38. ff. de negot. gest.
- (c) l. 1. §. 3. ff. de pignor. l. 7. §. 4. & 10. ff. de administr. tut.
- (d) l. 26. §. 1. C. de Usur.
- (e) Nov. 32. & 34. c. 1.
- (f) Rationem , cur major usura permittatur frumenti , quàm pecuniæ , tradit PEREZ ad tit. Cod. de Usur.

§. 97.

An autem & quasnam usuras Leges Civiles approbent , aut solùm permittant , res est implicatissimæ quæstionis , nec præsentis Instituti. Ajunt ; in Jure Justiniano approbati solùm usuras Punitorias , (§. 75.) *Usuræ bat, quod ali- quas usu- ras appro-* enim non propter lucrum petentium , sed propter moram solventium infliguntur. (a) De his stipulandi formulam leges exhibent. (b) Putant autem Doctores , talem pœnam potuisse imponi à Legislatoribus moroso debitori , sicuti dominus rei furtivæ à fure non posset privata auctoritate duplum exigere , potest tamen exigere auctoritate publica , lege hanc pœnam constituyente.

- (a) L. 17. §. 3. ff. de Usur.
- (b) L. 40. ff. de reb. cred.

§. 98.

Aliquæ usuræ etiam in legibus civilibus sunt apertis *alias im-* verbis improbatæ , quales sunt , quæ supra legitimum modum solvuntur : (a) item usuræ usurarum , (b) quando *probat,* sci-

scilicet usura fortis non soluta redigitur in ipsam sortem, & ei quasi coalescit, ut nova inde usura exigatur, quod *Anatocismus* dicitur. Item usuræ excrecentes in alterum tantum: (c) de quarum praxi non profus concordēs sunt Juris Civilis Interpretes. (d)

(a) L. 26. pr. ff. de condict. indeb.

(b) L. 29. ff. de Usur. l. 28. C. eod. l. 27. ff. de re jud.

(c) L. 10. C. de Usur. Novell. 121. & 138.

(d) Vid. TABOR. tr. de altero tanto. STRYCK. de usu modern. Pandect. lib. 22. tit. 1. §. 16. 17.

§. 99.

alias tolerat.

Alia Usuræ ex stipulatione debitæ, tolerari in Jure Civili dicuntur, velut malum quoddam necessarium, cum non soleant Legislatores omnia, quæ honesta sunt, præcipere, vel omnia, quæ turpia sunt, prohibere. Hic Legislatorum Civilium animus colligitur ex Novella Constitutione Leonis Imperatoris, quæ haud obscure usuras damnat, & tamen trientes permittit. (a) Justinianus quoque saltem tacite usuras reprobatur, dum servari jubet Decreta Concilii Nicæni, (b) usuras prohibentis. (§. 94. c.)

(a) Novell. Leon. 82.

(b) Novell. 131. c. 1.

§. 100.

V. Jure Germani.
60.

Religiosiores fuere semper Germani, quorum Leges tam antiquæ, quàm recentiores unanimi calculo detestantur usuras. Antiquissimis Germanis adeò ignotum fuit foenus, ut ad illud cohibendum prohibitione opus non fuerit. (a) Postquam autem populi hujus simplices mores mixtione aliarum nationum corrupti fuerunt, oportuna identidem remedia adhibebantur. Sub Regibus Francis

Francis gravissima Decreta edita fuerunt contra usuras, quod Capitularia illorum Regum ac Imperatorum passim demonstrant. (b) Horum vestigia secuti sunt posteriores Imperatores MAXIMILIANUS I. (c) CAROLUS V. (d) MAXIMILIANUS II. (e) RUDOLPHUS II. (f) Ad harum autem Legum Imperialium præscriptum etiam statuta Provinciarum & Civitatum, (g) præsertim Baviaræ nostræ prohibent, & sub poena amittendæ sortis damnant usuras, à sancta Christiana Ecclesia prohibitas, uti pietate observatu digna loquuntur Statuta Provincialia Baviaræ. (h) Neque Principes Imperij, quamvis sæpius sollicitati, unquam ausi fuerunt, usuram lucratoriam & strictè dictam publica lege comprobare. (i) Quando igitur varia referuntur documenta, (k) de Usuris per plura elapsa sæcula exactis, aliud inde inferri non potest, quàm verissimas fuisse querelas Summorum Pontificum, & Concilij Viennensis, (l) quòd usuraria pravitas in plurimis locis invaluerit, & etiam statutis quorundam particularium locorum approbata fuerit.

(a) TACITUS *de Morib. German. c. 26.*

(b) *Capitular. lib. 1. c. 5. lib. 2. c. 38. & alibi passim. item in Legibus Lotharij I. c. 19.*

(c) *Rec. Imp. Augusta ann. 1500. tit. 31.*

(d) *Reform. Polit. Augusta ann. 1530. tit. 26. 27. & ann. 1548. tit. 17. item Rec. Imp. Ratisbon. ann. 1532. tit. 8.*

(e) *Rec. Imp. Spira ann. 1570. §. 83.*

(f) *Ordinat. Polit. Francofurti ann. 1577. tit. 17.*

(g) *Legi merentur Statuta Norimbergensia de ann. 1479. tit. 22. leg. 3. Urbis Friburgensis in Brisgoja de ann. 1520. tract. 2. tit. 1. Wirtembergensia de ann. 1552. fol. 12. &c. Stettinensia, quibus adjecta sunt Mandata gravissima contra usurarios de ann. 1567. & 1568. CHRISTIANUS III. Rex Daniæ ann. 1553. consuluit viros doctos illius temporis in Germania, ex quibus unus censuit, posse fieri Constitutionem, qua pœnæ statuuntur in usuras quincuncibus majores: alter autem, nempe HIERONYMUS SCHURPH Jctus judicavit, nec mi-*

Diff. I.

G

nones,

nones quidem usuras debere auctoritate publicæ Constitutionis esse impunitas. Vid. LUDEWIG *Reliq. MS. Diplom. tom. 5. lib. 2. n. 16.*

(h) *Ordin. Polit. lib. 2. tit. 1. art. 1.*

(i) MELANCHTHON in Responso Juris ad Regem Daniæ apud LUDEWIG *loc. cit. n. 14.* testatur, multa de his rebus agitata esse in *Comitiis Imperii Ratisbon. ann. 1541.* occasione Edicti, quo Carolus V. in provincijs suis hæreditarijs reprobaverat usuras, quæ excederent Centesimas: responsumque esse, quòd uti Justinianus, ita & Carolus nullas usuras, neque majores neque minores approbet: sed solummodo nolit punire moderatas; cùm Princeps satis præstitisse censendus sit, si majora scelera pœnis cohibeat.

(k) apud BOEHMER *Jur. Eccles. Prot. lib. 5. tit. 19.*

(l) *C. 3. de Usur. Clem. un. cod.*

§. 101.

*Contra
Usuras
interpretatur
Fur
ra Bene-
dictus
XIV.*

Datam hucusque Legis naturalis & Divinæ interpretationem confirmat, Legibus simul humanis usuram permittentibus se opponit SS. D. N. BENEDICTUS XIV. dum in Literis suis Encyclicis usurarum Patronos non modò Divinis documentis, & Catholicæ Ecclesiæ judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali rationi procul dubio adversari (§. 11.) labemque istam ac vitium à Divinis Literis vehementer improbari (§. 18.) decernit. Quamvis enim tum alia quædam vitia, tum etiam usuræ Judæorum in multis Regionibus liberè permittantur; nulla tamen occurrit necessitas aut utilitas dissimulandi inter Christianos pravitatem usurariam, cùm ex una parte difficillimè usurarij à noxijs excessibus cohibeantur, ex altera parte varij alij tituli in mutuo, ac alij à mutuo distincti contractus suppetant, per quos negotiationes in Republica promoveri, & lucrum ex collocata pecunia obtineri licitè possit. (§. 7. & 8.)

§. 102.

§. 102.

Idem quod BENEDICTUS docet, tenuerunt hucus-^{& Pro-}
 que Professores Ingolstadienses, qui usurariam pravita-^{fessores}
 tem, tanquam juri naturali, Divino, & positivo huma-^{Ingolsta-}
 no adversantem, semper & unanimi calculo detestati, ^{dienses.}
 idque publicè in libris suis professi sunt. Non opus est
 repetere eorum nomina, suprà posita, (§. 82.) cum ex
 illis nemine excepto Pontificiam hanc doctrinam propu-
 gnent omnes.

His addi possunt, qui Ingolstadienses Cathedras ornarunt, plu-
 rimè alij, inter quos primum locum jure meritissimo obtinet
 Academiae hujus Rector Magnificus, & fidei Catholicae per Ger-
 maniam Columnen firmissimum Vener. PETRUS CANISIUS,
 qui in *opere Catechistico cap. 5.* ubi de Virtutibus Cardinalibus
 agit, diligenter notat loca Veteris ac Novi Testamenti, San-
 ctorum etiam Patrum contra usuras, quae nos allegavimus.

Item ANDR. FACHINEUS *Controvers. Jur. lib. 9. c. 30.*
 NICOL. EVERHARDUS *Junior, vol. 1. Consil. 8.* cui subscripsit
 Facultas Theologica & Juridica Ingolstadiensis.

JACOB. WEX *Ariadn. Canon. p. 4. decad. 1. cas. 9. n. 28.*

FRIDER. MARTINI *de Jure Censuum Cap. 1. n. 35. seqq.*

CHRISTOPH. de CHLINGENSPERG *Colleg. Jur. Civil. lib. 3.
 tit. 15. q. 2.*

Sunt etiam in manibus Theses Theologicae plurimae, quarum pu-
 blica propugnatione futuris in Academia Ingolstadiensi Theo-
 logicis Praelectionibus, ibidem proluserunt famosi postea
 Theologiae Professores OSWALDUS COSCANUS, LAU-
 RENTIUS FORERUS, SIMON FELIX, GASPAR LECH-
 NERUS &c. qui omnes contra usuras, tanquam omni lege
 prohibitas, pronuntiant.

CAPUT III.

Specimen III, Sancti Rigoris.

§. 103.

ETIAM MODERATUM LUCRUM EX MUTUO EST USURA PROHIBITA. (§. 5.)

§. 104.

Usurarum **A**Ptissimo elogio GREGORIUS X. in Concilio Lugdunensi appellat *usurarum voraginem, quæ animas devorat, & facultates exhaurit.* (a) Unde conqueritur JUSTINIANUS Imperator, malum hoc per Thraciam eò evasisse, *ut plerique ea occasione rusticorum diffugerint, plerique etiam fame perierint, & tetra quædam lues ac contagio exorta sit, in nullo pene barbarica incurfione inferior.* (b) Plura ejusmodi seditionum, devastationumque, quæ ab usuris proveniebant, exempla recensent passim Historici. (c)

(a) *C. 1. de usur. in 6.*(b) *Novell. 32. pæfat.*(c) PLUTARCHUS *in Marcio Coriolano.* item *in Lucullo.* APPIANUS *lib. 1. bellor. Civil.*

Improbiteratæ fceneratorum, quos *pestilens hominum genus merito appellat*, ex S. Ambrosio, & Justiniano Imp. bellè depingit eruditissimus in Academia Ingolstadtienfi Ecclesiæ Catholice defensor, & potentissimus Sectariorum, ac Calumniatorum malleus JACOBUS GRETSERUS *de fun. Christ. lib. 2. c. 1. edit. recent. tom. 5. fol. 106.*

§. 105.

§. 105.

Tumultuantem contra foeneratores populum placidavit olim Menenius Agrippa, (a) pervulgatam illam narrationem de corporis membris contra ignavum stomachum conquerentibus, cujus aviditati omnem laborem & ministerium deberent impendere: stomacho vicissim reponente, se non alio fine intra se omne alimentum recipere, nisi ut id in omnes reliquas corporis partes diffunderet. Persuadere hic Apologus debebat Populo, potentiores, ditioresque in Republica non alium in finem usurarum lucra exigere, nisi ut illa in utilitatem communem dispensent. Tantum boni publici studium nemo suspicabitur in foeneratoribus nostrorum temporum. Severis remediis obviandum est huic malo, quamvis pro temporum & regionum conditione, Principis prudentia, & alienus ab omni cupiditate animus plus omnibus poenis possit efficere. Exempla lectu digna recenset PLUTARCHUS, (b) & TACITUS. (c)

(a) Apud PLUTARCH. in *Coriolano*.(b) in *Lucullo*.(c) *Annal. lib. 6. c. 17.*

§. 106.

Hæc populorum pernicies haud dubiè potissimum adscribenda est Usuris nimium gravibus, & immoderatis, in quibus exigendis, præsertim Judæi identidem sunt compescendi. Legi meretur supplex libellus MARCELLI SEVEROLI, Advocati Romani, (a) quo rogat, usuras scutorum decem & octo pro centenario, Judæis Romæ permissas restringi ad moderatiorem quantitatem.

*per hoc
tamen*

Inde ex A catholicis plurimi occasionem sumunt distinguendi inter usuras moderatas, & usuras mordentes: putantque has posteriores solummodo Lege Naturali ac Divina esse damnatas, vocatasque propterea in lingua Hebraica *Nesech*, id est, morsus. (§. 81.)

(a) Apud PASSERIN. *ad c. 2. n. 84. de Usur. in 6.*

§. 107.

*etiam usura
moderata*

Nihilominus firmiter tenendum est, omne, etiam moderatum lucrum, ratione mutui perceptum, non esse immune à labe usuraria. Id quidem fatendum est, usuras moderatas, si solam consideremus quantitatem pro fœnore exactam, non inferre perniciem Reipublicæ, si non superent modicam illam summam, quæ vel in mutuo ex titulis legitimis, vel ex alio affine contractu accipi justè potest, e. g. in emptione census realis, in Monte Pietatis &c. Nemo enim prudens dixerit, per ejusmodi contractus & justos titulos intra æquitatis limitem constrictos exhauriri Provincias, devastari populos: consequenter si sola consideretur usuræ quantitas his justis accessionibus æqualis, nondum inferenda timeri potest pernicies populis.

§. 108.

*non excu-
santur:*

Veruntamen ex eo, quòd usuræ mordentes singularem malitiam præferant, nequaquam culpâ vacat usura moderata; sicuti furtum leve nullam acquirit honestatem ex eo, quòd tantum non inferat damnum, quantum infert furtum grave. (a) Insuper licet usura moderata, si sola spectetur ejus quantitas, Reipublicæ valde noxia non sit; (§. 107.) si tamen eam consideremus, tanquam adversam Justitiæ, & Jure tum naturali, tum Divino prohibitam; certè sub hac consideratione summè noxiam reipublicæ fateri necesse est; nam *Justitia elevat gentem, miseris*

CAP. III. Usura etiam moderata est prohibita. 55

feros autem facit populos peccatum. (§. 9.) Videtur res ista se habere ut generatio prolis, quæ in legitimo matrimonio, planè utilis & necessaria est ad conservationem rei publicæ humanæ: e contra extra legitimam conjunctionem detestabilis est, summè noxia, jure naturali ac Divino prohibita. Non aliter moderata pecuniæ quantitas justè ac etiã piè obtinetur ex licitis titulis, ac contractibus; eadem verò impiè exigitur ex mutuo.

(a) Usura moderata non comparatur furto levi in eo sensu, ac si usuræ moderatæ, uti sunt unciales, sextantes &c. constituent materiam levem in ratione peccati, de quo infra: (§. 145.) sed comparatio hæc eò tendit, quòd usuræ, quæ dicuntur moderatæ, non inferant damnum adeò grave, quantum infertur ex mordentibus; licèt usuræ utur moderatæ, constituent materiam gravem contra Justitiam, si summa Capitalis sit notabilis.

§. 109.

Quòd autem quælibet, quantumvis moderata, usu-^{sed potius}ra Justitiæ & Legibus repugnet, infertur ex iis rationibus,^{adversatur.} quibus usura simpliciter impugnatur.

§. 110.

Juris naturalis ratio in eo præcipuè fundatur, quòd *Furina-* Lex Mutui, in quo propriam suam sedem habet usura *turali*, (§. 4.) necessariò in dati atque redditu æqualitate versetur: (§. 6.) quidquid igitur æqualitatem Mutuo propriam turbat; inæqualitatem inducit, contra Juris naturalis præcepta: hoc autem præstat æquè usura modica, ac immoderata, cum etiam illa sit lucrum ultra sortem, (§. 27.) quamvis minorem malitiam ob minorem quantitatem contineat. Eadem igitur naturali ratione prohibetur usura modica, qua damnatur immodica: sicuti eadem naturali ratione prohibetur furtum parvum, quo prohibitum est furtum grave.

§. 111.

§. 111.

*Divino
veteris,*

Loca S. Scripturæ, quibus usura prohibetur, (§. 88.) nullum omnino discrimen constituunt inter leviores, gravioresque usuras; quælibet enim *mordet* seu cruciat mutuò accipientem, qui non nisi ex necessitate aliqua in foenus consentit. Unde Hebræi adeò rigorosè Leges istas intelligebant, ut crederent, nec salutationis quidem, aliâque humanitatis ex more inter homines usurpari solita officia creditori post mutuum datum à debitore præstanda, nisi ante mutui dationem fuissent inter eos in usu. (a)

(a) SELDENUS *de Jure natur. & gent. juxta discipl. Ebraeor. lib. 6. c. 9.*

§. 112.

*& novi
testamen-
ti,*

Divinus Servator noster mentem suam sat apertè declaravit, (§. 91.) dum *nihil* ex mutuo sperari voluit, qua voce etiam minima quævis accessio supra sortem excluditur. Neque CHRISTUS usuram aliquam probare videtur, quando increpat ignavum servum, quòd pecuniam non dederit ad mensam, unde dominus eam cum usuris exegisset. (a) Neque enim laudatur semper ipsa res, unde similitudo in Scripturis ducitur. Villicus iniquitatis, Judex nec DEum nec homines veritus, amicus ad commodandos tres panes pigerrimus, nequaquam laudatur; inde tamen CHRISTUS traxit similitudines informandis moribus opportunissimas. Eodem modo in allegatis locis Servator noster non probat iniquitatem foenoris, sed provocat ad augmentum virtutis: & ex usura pecuniæ hominibus magis nota, ducit ad usuram gratiæ, ut bona spiritualia nobis commissa bono usu augeamus, cum inde nihil decedat danti, ingens autem emolumentum prove- niat accipienti.

(a) MATTH. XXV. 27. LUC. XIX. 23.

§. 113.

latebrásque quæreret, dicendo, Ecclesiam prohibere non potuisse usuras moderatas.

(a) *Dissert. V. fol. 294.*

§. II6.

*etiam P.
Pichler,*

Non ego loquor cum P. PICHLER, neque in omnibus cum ipso sentio. Id tamen existimo, durius cum eodem agere Auctorem Italum, quàm mereatur Vir de Ecclesia Romana editis contra A catholicos libris, & in Decretales Commentariis, optimè meritis. Dixerat P. PICHLER in suo Jure Canonico, moderatas usuras minus strictè sumptas posse in quibusdam circumstantiis, & ex causa publica permitti ut licitas statuto summi Principis, de qua doctrina agetur in Dissertatione altera. Postquam hanc Conclusionem non levibus argumentis stabilivisse, & inter legitimos emolumenti ultra sortem exigendi titulos, etiam Consuetudinem & statutum summi Principis rite constituisse sibi visus fuit; intulit alteram propositionem, Ecclesiam nec potuisse, nec voluisse prohibere usuras moderatas, de quibus ibi loquebatur, scilicet ex legitimo titulo, quo nomine etiam statutum Principis intelligit, exigendas. Supposita doctrina antecedente, de qua modò non inquirimus, non puto opus fuisse, ut foedus cum A catholicis ineatur ad inferendam propositionem alteram; constat enim, nec Concilia, nec Romanos Pontifices extra suum territorium & forum, se immiscere regulandis contractibus civilibus aliunde legitimis & justis: Si igitur moderatum emolumentum ultra sortem in certis circumstantiis, & ex causa publica exigendum, quod P. PICHLER usuras minus strictè sumptas appellat, statuto Principis legitimum fieri posse, & factum esse supponatur (de qua propositione modò non disceptamus) reprehendi sanè tanta acerbitate non poterit altera illatio, quod Ecclesia ejusmodi emolumentum moderatum, ex
sup-

supposito legitimum, prohibere nec voluerit, nec potuerit.

§. 117.

Si nihilominus dicta Professoris Ingolstadiensis minus ^{qui immerito,} honorifica Sedi Apostolicæ videantur, hausta illa sunt non ex hæreticis, sed ex Viris gravissimis, quorum nomina ipsi Fr. Danieli venerationi sunt, quique in materia circa usuras adeò à laxitate sunt remoti, ut fatente eodem, (a) potius in alterum extremum rigoris inciderint, & doctrinam plus justo rigidam adversus usuras tradiderint. Cardinalem CAIETANUM & DOMINICUM SOTO intelligo, qui dum contra Concilii Lateranensis definitionem Montes Pietatis, iniquitatis & usuræ reos faciunt, auctoritatem universalis Synodi sibi apertè obstantem declinaturi, asserunt, quæstionem hanc, quisnam contractus sit usurarius, quis verò ab hoc crimine liber, non ex sacra scriptura, sed ex nuda philosophia eliciendam esse: ad similes autem philosophiæ disputationes tanquam de fide definiendas, Papam & Concilium non curare falcem suam mittere; aliud enim esse, prohibere usuras sub his aut aliis censuris, quod proprium sit Apostolicum munus; aliud verò examinare, quisnam contractus sit usurarius, quod ex sola natura rerum sit perpendendum &c. Ita CAJETANUS (b) & DOMINICUS SOTO (c) quibus præeuntibus, an necesse erat foedus inire cum MOLINÆO & SALMASIO, ut suppositâ doctrinâ, quam luculenter à se probatam credebat P. PICHLER, inferretur, Ecclesiam nec potuisse, nec voluisse prohibere usuras moderatas, Principum statuto in certis quibusdam circumstantiis, & ex causa publica probatas, id est, licitas & legitimas, de quo tamen supposito alibi redibit sermo.

(a) *Comment. fol. 160.*(b) *Tr. de Monte Pietatis Cap. 2.*(c) *De F. & F. l. 6. q. 1. art. 6.*

Et ineptè

Illud non capio, quid ad rem istam pertineat Iro-
nia de Probabilismo, & Probabilistis, qua P. DANIEL
CONCINA tractatum suum exornat, post recitata PI-
CHLERI verba exclamando: *en quàm sit Ecclesiæ autori-
tati consentaneus Probabilismus! quàm sint præferendi Potesta-
tis Ecclesiasticæ vindices Probabilistæ!* An non æquo jure li-
ceat in CAJETANUM & SOTUM, qui ex rigida con-
tra usuras doctrina auctoritatem universalis Concilii vili-
pendunt, (§. 117.) simili exclamatione uti: *en quàm sit
Ecclesiæ authoritati consentaneus Rigorismus! quàm sint præfer-
endi Potestatis Ecclesiasticæ vindices, rigidi Doctores.* Sed
absint hæc ineptiæ. Nec fautor, nec amicus sum mitissimi
Probabilismi, sed nec satyricam ejusmodi imputatio-
nem amo, qua singulis ferme foliis, alios interrumpendo
sermones, Probabilismum accusat FR. DANIEL, & Pro-
babilistas vocat eos Auctores, quorum mentem de Proba-
bilismo nec quidem perspectam habet. Dicit alia occa-
sione P. CONCINA: (a) *cum hæc ex P. Pichler rescribo,
mibi somniare videor, & delirare.* Nunquam tale dicte-
rium à me audiet hic Auctor: qualis tamen sibi videatur,
fatenti non obsisto. Id scio, somniantibus & deliranti-
bus opportunè importunè occurrere identidem phantas-
mata altiùs menti impressa, quorum occursum sermones
alii omnes interrumpantur.

(a) *Dissert. V. fol. 285.*

arguitur.

Absit igitur, ut Professor Ingolstadiensis, qualem
P. PICHLER per quindecim annos maxima laude &
commendatione egit, usuras moderatas tanquam licitas
approbet, nisi in iis circumstantiis, in quibus accedit le-
gitimus

gitimus titulus, qui lucrum ultra sortem perceptum ab usuraria pravitare immune reddat. An autem titulus ille, quem assignat P. PICHLER, sit legitimus, hoc loco non disceptamus.

CAPUT IV.

Specimen IV. Sancti Rigoris.

§. 120.

EX LUCRO MUTUATarii NON FIT LICITUM LUCRUM MUTUANTIS. (§. 5.)

§. 121.

IN quatuor fere Classes distingui possunt, qui mutuas *Mutuas* quærunt pecunias. Vel enim I. sunt pauperes, qui pro *pecunias* sua sustentatione iis ita indigent, ut deinceps reddere non *quærenti-* possint. Vel II. sunt sat bene habentes, nunc tamen præ-*um* senti pecunia opus habent, fortè pro elocanda filia &c. eandem postea facilè reddituri. Vel sunt III. ejusmodi homines, qui opes suas omnes in superba supellectile, numerofo famulitio, vestium pompa repositas habent, semper tamen mutuatis pecuniis indigent, ne gulæ, ostentationi, & luxui unquam fomenta deficiant. Vel demum IV. sunt ii, qui quæstuosas negotiationes exercent, aut novos fundos ac prædia coëmere cogitant: unde pecunias mutuas quærunt, quarum subsidio divitias suas cumulent.

§. 122.

Primam horum *classem* quod attinet, scilicet paupere-*Classis I.* res, qui coguntur mutuuum quærere, ut suæ necessitati

H 3

con-

consulant; ab his si usuras exigas, injustitiæ crimen, cuius reum se omnis foenerator facit, cumulabis insuper immanis scelere contra misericordiam, charitatem, aliasque non tantum Christiano, sed homini cuius convenientes virtutes. His enim non mutuum, sed eleemosyna danda est.

§. 123.

Classis II.

De altera classe (§. 121. II.) fatentur ipsi usurarum Patroni, usuras ab iis non esse exigendas. Quidam ex illis sic statuit: (a) si pecunia tibi sit otiosa, & alter ejus usu indigeat ad breve tempus, ut prospiciat præsentis necessitati, & de ea restituenda tibi satis cautum sit, usuræ illicitæ sunt. Nam tali casu perinde est, ac si pecuniam tuam interea temporis in arca depositam habuisses, aut eandem ipsi custodiendam tradidisses. Et quoniam alter usu pecuniæ tuæ indiget ad breve tempus, ut præsentis cuidam necessitati prospiciat, nec ipse ex eo lucrum quoddam percipit: quamobrem nulla ratio est, cur pro usu pecuniæ in hoc casu aliquid exigere velis, consequenter cum ad beneficium alteri præstandum naturaliter sis obligatus, quantum in potestate est, pecuniæ tuæ usum gratis eidem concedere teneris. Ex hoc principio ulterius inferunt, usuras illicitas esse, si quis pecuniæ tuæ usu vix tantundem lucrari potest, quantum ad præsentem vitæ necessitatem sufficit: item illicitas esse, si frumenti, vini aut alterius rei fungibilis, qua in præsentis ipse non indiget, quam tamen vendere volebas, usum alteri concedis; perinde enim esse ajunt, ac si eam in futuros usus asservares; neque ullam esse rationem, cur pro usu ejus ab altero quid exigere velis. Ita optimè sentiunt & loquuntur etiam illi, qui usuras lucratorias aliquas, tanquam licitas admittunt.

(a) WOLF. *Jur. nat. p. 4. §. 1415. 16. 20.*

§. 124.

Tertiam classem eorum, qui pro fovendo luxu mutu- *Classis III.*
 tuum petunt, (§. 121. III.) eleganti libello deridet PLU-
 TARCHUS. (a) A scopo non aberrare videbor, si pauca
 excerpam, quibus alloquitur ejusmodi hominem, mutuas
 petentem pecunias. Quid mensarium, inquit, aut nego-
 tiatorem demereris? quin tu à tua mensa petis mutuum?
 pocula habes, & paropsides, & pelves argenteas: hæc
 usibus tuis adhibe. Mensam Aulis aut Tenedus vicissim
 ornabunt figlinis, purioribus quàm sint argentea ista; non
 enim exhalant gravem istum ac molestum fœnoris odo-
 rem, tanquam æruginis quotidie contaminantis luxum,
 neque Kalendarum & Novilunii admonebunt: quam sa-
 cratissimam diem fœneratores atram & abominandam fa-
 ciunt... Diana, quæ Ephesi colitur, debitores, qui ad
 ipsius templum confugiunt, tutos à creditoribus & in-
 tactos præstat: at frugalitatis asylum ubique patet tem-
 perantibus &c. Ita eleganter PLUTARCHUS. Si ejus-
 modi homini mutux dantur pecuniæ sub fœnore, dubi-
 um sæpe relinquitur, an iste majori vitio petat mutuum,
 an alter majori turpitudine lucrum exigat. Certè uter-
 que magni criminis, nec minoris turpitudinis reus est.
 Unde apud eundem PLUTARCHUM, Rutilius fœnera-
 tor cum accessisset ad Musonium, qui mutuum quærebat,
 Musoni, inquit, Jupiter Servator quem tu imitare, atque
 æmularis, non sumit pecuniam mutuam: respondit Mu-
 sonius subridens, idem neque mutuò dat. Uterque sci-
 licet, qui stoici fastus affectatione similitudinem cum Diis
 ambiverat, non tantùm à Superum, sed etiam honesto-
 rum virorum consuetudine æquis passibus distabat.

(a) περί τῆ μὴ δειν δανείζεσθαι.

§. 125.

De quarta classe (§. 121. IV.) hoc loco aliquid di- *Classis IV.*
 cendum est, in qua continentur illi, qui aliunde divites,
 mutuas

mutuas sumunt pecunias ad fortunas suas amplificandas, quæstuosas negotiationes, aut nova coëmenda prædia utilissimè impendendas. Ab his usuras merè lucratorias, & strictè sumptas, solummodo propter usum pecuniarum concessum, seu quod idem est, ratione solius mutui exigere, licitum putant plerique Acatolici: negant Catholici, & cum his Doctores Ingolstadienses. Inde colligitur sensus doctrinæ ex literis Encyclicis BENEDICTI XIV. propositæ, (§. 120.) scilicet sufficientem causam exigendi aliquod lucrum non competere mutuanti ex eo, quòd mutuarius pecunias mutuò acceptas utiliter, & ad augendas opes suas impendat.

§. 126.

*usus
rei fun-
gibilis non
habet æsti-
mabilitatem*

Ajunt usurarum fautores, usum rei, quæ usu consumitur, aliquid æstimabile esse, tum quatenus interest ejus, cui is conceditur, eundem sibi concedi; tum quatenus intererat concedentis, eundem alteri non concedi. His reponimus: quatenus interest concedentis, id fundare potest titulum lucri cessantis, vel damni emergentis, de quo in Dissertatione altera dicendum erit. Quatenus autem interest ejus, cui usus conceditur, tenemus firmissimè, non aliam esse æstimabilitatem usus, quàm rei ipsius; nam pecunia, frumentum, & cæteræ res fungibiles totam suam æstimabilitatem habent ex eo, quòd mutuarius possit eam consumere, in qua consumptione consistit usus rei fungibilis. (§. 36.) Si justum pretium datur pro vino vendito, ludibrio se exponet, qui mercedem peteret pro usu vini, (§. 86.) quia totam suam æstimabilitatem vinum habet ex usu, consequenter ipsum pretium vini proportionatur commoditati, quæ invenitur in usu vini. Eodem fere modo loquendum de mutuo; sicuti enim in emptione pretium debet esse æquale æstimabilitati rei venditæ; ita etiam in mutuo, res quæ restituetur, debet esse æqualis rei acceptæ: sicuti autem pro usu rei emptæ nul-
lam

Iam distinctam mercedem solvimus; ita etiam pro abusu seu consumptione rei mutuatae, aliam mercedem exigere non licet, quamvis mutuatarius ex hac consumptione lucrum tulerit.

§. 127.

Instant Foeneratorum Patroni, aequè aestimabilem *distin-* esse usum pecuniae, ac usum alterius rei, adeoque aequè *etiam ab* pretium utriusque usûs, pecunia determinari posse. Tu *aestimatio-* enim, ajunt, sicut commoditatem habitandi percipis ex *ne ipsius* aedibus meis, ita locupletior fis ex usu pecuniae meae: *rei.* ergo autem non teneor tibi meum dare gratis: perinde igitur est, sive tibi dem usum rei meae, sive usum pecuniae meae pro pecunia. Ita illi, quibus repono, ex hoc aliud non sequi, quàm injustitiae me non posse argui, si alteri rem meam non *donem*, sed vendam, locem, dem mutuam &c. nam etiam mutuando, non concedo pecunias meas merè liberaliter, hoc ipso, quòd mutuo adhæreat obligatio restituendi. (§. 43.) Nisi igitur necessitas proximi, aliudve præceptum id exigat, plerumque homines res, operas, pecunias suas cum aliis non omnino gratis communicare, (quod fieret donando, vel dando elemosynam) sed potius aliquid sibi ab altero rependi volunt, quod ipsis tantundem videatur, ac res, opera vel pecunia cum illo communicanda: ad hoc requiritur comparatio rerum, operarum, pecuniarum commutandarum: ista comparatio non aliter fieri potest, quàm quantitate, per quam aequalitas obtinetur inter datum & redditum. Ista aequalitas in mutuo plene obtinetur per eandem quantitatem restitutam: (§. 39.) quidquid igitur ultra hanc quantitatem, id est, ultra sortem exigitur, absque ullo justo titulo percipitur, turbata contractuum aequalitate, (§. 85.) sicuti aequalitas non servaretur in emptione-venditione, si ultra justum rei pretium aliquid exigeretur pro usu rei, & commoditate usus. Ulterius discrimen inter locationem

Diff. I.

I

nem

nem & mutuum est, (§. 50.) quòd scilicet in locatio-
ne retineatur dominium, & concedatur usus, qui seor-
sum à dominio distinctam habet æstimabilitatem: econ-
tra in mutuo transferatur dominium, (§. 36.) à quo u-
sus rei fungibilis non habet distinctam æstimabilitatem;
(§. 86.) præterquam quòd iniquum sit, lucrum quære-
re ex re aliena, nisi alius justus titulus suppetat. Pactum
enim contractui usurario adjectum, non est plenè sponta-
neum, cùm quilibet mallet pecunias mutuas absque one-
re usurarum accipere; aliàs censeretur lucrum aliquod li-
beraliter donare, quod non est prohibitum accipere. (§. 69.)

§. 128.

licet igitur Mutuatarius lucrum capiat.

Qualecunque igitur lucrum ope pecuniæ à me mu-
tuò data obtineat alter, nulla sanè pars lucri illius ad me
pervenire potest *ratione mutui*, sed solummodo tunc, quan-
do alius titulus simul cum mutuo occurrit, vel alius à na-
tura mutui prorsus separatus contractus celebratur. (§. 7.)

§. 129.

nullo jure licet

Rationes hucusque allatæ, ex ipsa potissimum natu-
ra Mutui desumptæ sunt. Posset tamen Propositio pro
specimine doctrinæ Pontificiæ tradita, (§. 120.) ex Le-
gibus Divinis & humanis stabiliri, quæ contra Usuras uni-
versim allatæ sunt (§. 88. seq.) Nullum enim in iis fit di-
scrimen inter mutuum, ex quo mutuarius capiat lu-
crum; & inter mutuum, quod debitor absque emolumento consumit. Faciunt quidem sacre Scripturæ, SS. Patres
& Legislatores in quibusdam locis mentionem pauperum,
à quibus usuras exigere vetant: (§. 88. I.) enumerantque
damna gravissima fortunis civium inde illata; (§. 104.)
quæ convenire non videntur usuris petitis ex mutuo, ex
quo Mercator aut alius dives ingens lucrum fecit. Verùm
hæc

hæc omnia Legem simpliciter prohibentem non restringunt, sed potius *exempli gratia* sunt posita, quia frequentissimum est, ut pauperes opis alienæ magis egeant, & ad foeneratores sublevandæ suæ inopiæ causa confugere cogantur. Probant insuper hæc sententiæ, longè majori scelere se obstringere eos, qui à pauperibus usuras exigunt. (§. 122.) Genuinus igitur illarum sensus est: si pecuniam mutuam dederis, præsertim pauperi, præsertim contribuli tuo, præsertim attenuato & infirmo; usuras ab eo non accipias, præsertim, si ille per has exhauriatur fortunis, ad incitas redigatur &c. Cùm enim alibi Lex Divina & humana ex rationibus in rerum natura fundatis universim sine limitatione usuras damnent, priores illæ sententiæ per posteriores sunt explicandæ. (§. 88. III. IV. V. 91. 93. 94.) Si unus aut alter legum textus singulariter prohiberet, ne furtivè surriperetur res pauperis, pessimè quis inferret, præceptum non furandi per hos textus restringi, licere proin furtivè surripere res divitum. Eadem prorsus ratione loquendum est de Usura, quæ species quædam est furti.

§. 130.

Itaque prohibita & illicita est usura omnis, (§. 103.) *exigere usuram strictè sumptam:*
 & contra omnes. (§. 120.) Haud dubiè hoc intelligendum est de usura *strictè dicta*, scilicet lucratoria ex mutuo: (§. 75.) nam usura *minùs strictè sumpta* pro lucro ex aliis titulis obtento, licita esse potest. Qui autem in hac phrasi, quòd *usura minùs strictè sumpta, sit licita* deprehendere aut imperitiam aut hæresin credunt, ridiculos fluctus in simpulo movent. Verissimum quidem est, quòd Sacri Canones & Theologi vocem *Usuræ* in deteriore parte soleant accipere; sed æquè verum est, vocabulum hoc inter Jure-Consultos, imò etiam Theologos rigidiores (§. 56.) sæpe benigniùs accipi ad denotandum emolumentum quacunque etiam licita ratione sorti super-

additum, ex primæva hujus vocis significatione. (§. 54.) Arguit non nemo Danieli Concinæ amicissimus: (a) *Usura minus strictè sumpta vel participat simpliciter definitionem usuræ ut sic, vel non participat? si non participat, propositio est imperita: si adhuc participat rationem usuræ ut sic, eo ipso propositio erit hæretica.* Facile respondeo, *usuram minus strictè sumptam* participare definitionem usuræ genericè sumptæ, prout vox *usuræ* complectitur lucrum licitum & illicitum: (§. 56.) non autem participare definitionem usuræ strictè sumptæ. (§. 27.) Aliud est, an Auctor, qui hac propositione utitur, per *usuram minus strictè sumptam* intelligat tale lucrum, quod per particulam restringentem mereatur distingui à prohibita usura lucratoria; de hoc autem, ut sæpius protestati sumus, dicendum erit in Dissertatione altera; Aliud verò est, an ipsa hæc propositio, *usura minus strictè sumpta est licita*, mereatur dici *aut imperita aut hæretica*; & hanc censuram ejusque probationem, profectam putamus ex Zelo nimis amaro. Nam lata significatione usura pœnam complectitur sicut & id quod interest: at hodie non tam ad vocum significationes attendendum est, quàm ne fraus legi fiat. (b) Vano igitur conatu in verba detonamus; alias etiam S. AMBROSIIUS suprâ allegatus, (§. 90. III.) aut imperitiæ aut hæreseos insimulari poterit, dum permittit ab hostibus exigere usuram. (c) Nam *usura* in sensu hujus S. Patris, *vel participat simpliciter definitionem usuræ ut sic, vel non participat* &c. Argutiæ Theologo indignæ!

(a) *De Contract. Censual. §. 27.*(b) *ALCIATUS ad L. lecta. 40. n. 28. 31. ff. si cert. pet.*(c) *Relatus in c. ult. XIV. q. 4.*

consenti-
entibus
Ingolsta-
diensibus.

§. 131.

Nullus certè ex Doctoribus Ingolstadiensibus in manus meas venit, qui Doctrinæ Pontificiæ (§. 120.) con-
tradi-

tradit; nullus enim ex iis, quos vidi, docet, usuram strictè sumptam, nempe lucratoriam ex mutuo (§. 27.) ex eo fieri licitam, quòd mutuum datum sit diviti, qui ejus subsidio quæstuosas negotiationes exercuerit, vel fortunas suas amplificaverit.

CAPUT V.

Specimen V. Sancti Rigoris.

§. 132.

USURA OBLIGAT AD RESTITUTIONEM EX JUSTITIA COMMUTATIVA. (§. 6.)

§. 133.

Justitia Commutativa juxta communem acceptionem *æqualitas* dicitur illa justitia particularis, qua quisque in commu- *Contra-* tationibus justus est, & æqualitas juxta proportionem *ctus,* arithmeticam per se constituitur. Ejusdem igitur justitiæ etiam est, violatam æqualitatem resarcire, cum ista tamdiu non constituatur, quamdiu post turbationem non redintegratur.

§. 134.

Usura per lucrum ultra sortem perceptum leges com- *lata per* mutationis in contractu mutui violat, & æqualitatem huic *Usuram,* contractui propriam tollit: (§. 85.) munus igitur Justitiæ commutativæ est, redintegrare eam æqualitatem, quæ in contractu mutui per vitium usuræ turbatur. (§. 133.)

I 3

§. 135.

§. 135.

*refarcitur
per Justitiam
Commutativam.*

Læsa æqualitas aliter refarciri non potest, quàm restituendo in eum statum, ut læsio facta non sentiat: cùm itaque læsæ per usuram æqualitatis refarcitio ad Justitiam commutativam pertineat: (§. 134.) pronum est inferre, ex eadem Justitia commutativa usurarium obligari ad restitutionem. (§. 132.)

§. 136.

*duplex
modus lædendi
æqualitatem*

Dupliciter tolli potest æqualitas, quam Justitia commutativa vult integram: I. si res mea apud te sit, sive in seipsa, sive in æquivalenti. II. Si jus meum læseris. Nam exigit Justitia, ut cuique, quod suum est tribuas, & neminem lædas.

§. 137.

*fundat
duplicem
radicem
restitutionis,*

Inde duæ communiter statuuntur radices restitutionis, I. Res accepta. II. Injusta acceptio. Si res mea apud te sit, Justitia exigit, ut per restitutionem mihi, quod meum est tribuas ex titulo *rei acceptæ*. Si injustum mihi damnum intulisti, eadem Justitia imperat, ut cesses à læsione per restitutionem ex titulo *injustæ acceptionis*. Lædere enim est, alterum infeliciorem quàm naturâ est, reddere: pergis autem infeliciorem reddere, quamdiu damnum illatum non refarcis.

§. 138.

unde usura restituenda I. ex re accepta.

Dominium rei usurariæ non transfertur in usurarium, quia *nunquam nuda traditio transfert dominium, sed ita, si aliqua justa causa præcesserit.* (a) Pactum autem usurarium, utpote omni Jure damnatum (§. 83.) non est justa & legitima causa transferendi domini. Res igitur usurarum nomine accepta, manet in dominio dantis, donec, si forte

tè

tè sit res fungibilis, consumatur. Quamobrem ut æqualitas juxta proportionem arithmeticam refarciatur, res per usuram percepta, tanquam aliena, restitui debet titulo rei acceptæ, sive extet in seipsa, sive in æquivalenti. (§. 137.)

(a) L. 31. pr. ff. de acquir. rer. dom.

§. 139.

Sicut omnia Jura clamant, neminem esse lædendum, ita etiam Justitia exigit, ut damnum illatum refarciatur. (§. 134.) Restituendum igitur, quidquid per usuram extorseris, etsi rem illam apud te non teneas, nec inde factus sis ditior; aliàs nunquam læsa æqualitas reparabitur. (§. 135.) Et hæc altera restitutio fieri dicitur ex injusta acceptione. Nam Mutuatarius injustè læditur, non tantum quando usuræ ab eo exiguntur, sed etiam quamdiu damnum inde illatum non refarcitur, quia denegatà restitutione, continuatur læsio, & nova infertur injuria. (§. 137.)

§. 140.

Res fructificat domino suo, per vulgata. Cum igitur dans usuras maneat dominus rei usurarum nomine præstitæ, (§. 138.) consequens est, quòd etiam fructus ex illa re percepti debeantur Mutuatario usuras danti. Ut igitur æqualitas juxta proportionem arithmeticam constitutatur, restituenda erit res foenoris loco data, cum omnibus fructibus inde natis.

§. 141.

Pecunia de se res est sterilis; & utilitas inde percepta, non ex pecunia, sed ex propria industria nascitur. Unde si quis pecunias usurarum nomine accepit, quarum subsidio per negotiationem &c. multa lucratus est, hoc lucrum restituere Mutuatario non debet, cum istud

istud non sit fructus pecuniæ, sed propriæ industriæ. Hinc si quis istas pecunias usurarias impendit ad emendas ædes, acquirit dominium harum ædium: remanente tamen obligatione compensandi pecunias acceptas.

§. 142.

*compensa-
tio etiam
interesse.*

Cum æqualitas per usuram læsa, redintegrari per restitutionem debeat, compensandum etiam erit lucrum cessans & damnum emergens, quod Mutuatarius ex usuris solutis patitur, quia omnia restitui debent in eum statum, ut læsio facta non sentiat. (§. 135.)

§. 143.

*Usura
mentalis
quando
obliget?*

Ex usura reali oriri obligationem restituendi, quidquid ultra sortem ratione mutui perceptum est, extra dubium ponitur. Intricatioribus quæstiones moveri solent de usura mentali. (§. 77.) Paucis sic habe. Quæ ultra sortem à mutuatario solvuntur merè liberaliter, & tanquam purum donum, ea restitutioni non sunt obnoxia, quia sine crimine usuræ accipiuntur, (§. 69.) nisi fortè vitium contrahant ex erronea & perversa conscientia accipientis, quæ tamen agnita liberalitate donantis potest deponi. Quæ autem à Mutuatario absque pacto quidem, sed tamen non omnino spontaneè & gratuito, sed tanquam ex obligatione præstantur, (§. 69.) ea sine crimine usuræ retineri non possunt; licet fortè accipiens bona fide credat, liberaliter esse donata: quamprimum enim agnoverit, non donum, sed pretium pro usu rei mutuatæ rependi, tenetur ad restitutionem, quia dominium per talem restitutionem non est translatum. (§. 138.) (a)

(a) In hunc sensum intelligendos esse aliquos Canones, qui de restitutione usurarum loquuntur, non sine ratione censemus, uti c. 10. de Usur.

§. 144.

§. 144.

Non soli usurarii ad usurarum restitutionem tenentur, sed etiam filii eorum & hæredes extranei ad restituendas usuras ea sunt districtione cogendi, qua parentes sui, & testatores, si viverent, cogentur. (a) Cùm autem ipse usurarius ultra vires suas ad restituendum compelli non possit, hinc etiam hæredes ultra vires hæreditatis non tenentur, ne quidem in foro externo, si confecerint inventarium.

(a) C. 9. de Usur.

§. 145.

Obligatio restituendi respondet gravitati, aut levitati materiæ restituendæ, sicuti etiam huic respondet malitia læsionis. Unde censemus, dari in materia usuraria parvitatem materiæ, ita ut modica quantitas loco fœnoris accepta constituat solummodo peccatum leve, & obliget etiam sub levi ad restitutionem. Quamvis enim parvitas materiæ lucrum ex mutuo perceptum non eximat à ratione usuræ; eximit tamen à gravi peccato, sicut furtum parvæ quantitatis est quidem furtum, sed tamen leve, inducensque levem obligationem ad restituendum. Quænam autem sit modica, quænam magna quantitas, non est hujus loci discutere.

Bene observandum est discrimen inter usuras moderatas, & inter materiam levem in ratione peccati injustitiæ. Etiam usuræ moderatæ plerumque conficiunt materiam gravem, ut supra monuimus. (§. 108.)

§. 146.

Obligationem restituendi lucrum usurarium ex Justitia commutativa, nemo ex Professoribus Ingolstadiensibus (§. 82. 102.) in dubium vocat. (a) Imò plures ex illis

Diff. I.

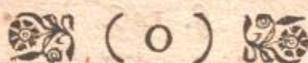
K

illis

Consentiunt Professores Ingolstadienses.

illis materiam hanc variis quæstionibus intricatam egregiè dilucidant. (b) Alii insignia Asceseos documenta circa rem istam tradunt: (c) Alii etiam pro foro externo civili ad restitutionem usurarum condemnant: (d) Alii ea Philosophiæ Moralis principia tradunt, ex quibus restitutionis necessitas evincitur. (e)

- (a) Suprà recensitis addi potest WOLF. GRAVENEGG. *thes. Theol. Centuria Thes. 64.*
- (b) PIRHING, WIESTNER, SCHMALZGRUEBER *ad lib. 5. Decretal. tit. de Usur.*
- (c) Gravissimis verbis restitutionem usurarum inculcat, & absque illa omnem spem salutis adimit magnus ille JOAN. ECKIUS *Homil. 2. in Dom. 3. post Pentec.* Exemplum memorabile verè pœnitentis & restituentis fœneratoris recenset eruditissimus JACOB. GRETSERUS *Agonist. Spirit. cap. 14. recent. edit. tom. 4. part. prior. fol. 352.* Usurarios autem lucri tenaces, ultionis Divinæ exemplo terret piissimus Theologus Ingolstadiensis GEORGIUS STENGELIUS *de Judio. Divin. tom. 3. c. 13. n. 7.*
- (d) Legum Civilium Doctores Ingolstadienses in sapientissimis suis Responsis tum suo privato, tum totius Facultatis Juridicæ nomine, quotidie condemnant usurarios ad omne id restituendum, quod ultra quincunces *nomine interesse* in Germania recipitur (de qua re suo loco) nisi majoris damni titulus allegari & probari possit. Inter recentissimos & adhuc superstites videri possunt Clarissimi Viri HERMANNUS ANT. de CHLINGENSPERG *Consil. Civil. tom. 2. cons. 29. & 30.* JOAN. PETR. SCHILTENBERGER *Consil. 110.*
- (e) Fœneratores neque unde debent, neque quantum debent, accipere ostendit JACOB. DEDELLEY *Phil. Moral. l. 3. n. 85.*

CAPUT

CAPUT VI.

Specimen VI. Sancti Rigoris.

§. 147.

NON IN QUOLIBET MUTUO OCCUR-
RIT TITULUS CAPIENDI LUCRUM. (§. 10.)

§. 148.

Nonnulli rationum & auctoritatis pondere pressi, ad-
mittunt quidem, *ratione solius mutui* nullum posse
lucrum exigi: viam tamen in fortunas alienas grassan-
di, quam lex naturalis & Divina præcludit, alia adulte-
rina clave aperire tentant. Cum enim negari non possit,
aliquos titulos ultra sortem quid exigendi, nonnunquam
cum mutuo occurrere; (§. 7.) inde occasionem sumunt
tot, & tam diversos ejusmodi titulos investigandi, ut
nunquam contrahi possit mutuum, quin connexus sit ti-
tulus ultra sortem aliquid percipiendi.

*Contra a-
liquorum
senten-
tiam,*

§. 149.

Huic malo opponunt Theologi à Summo Pontifice
consulti, ipseque Sanctissimus confirmat doctrinam veræ
rationi, & Sacris Scripturis planè conformem, quando
animadvertendum dicunt, falsò sibi quemquam, & non
nisi temere persuasurum, reperiri semper ac præsto ubique
esse una cum mutuo titulos alios iegitimos, quorum
præsidio, quotiescunque pecunia, frumentum, aliudve id

*cum sum-
mo Ponti-
fice*

K 2

gene-

generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram salvamque, recipere. (§. 10.)

§. 150.

*negatur,
semper da-
ri titulum
lucrosum.*

Ex qua doctrina Pontificia legitimo argumento inferitur, dari mutuum, cum quo præsto non sit alius titulus, cujus præsidio auctarium ultra sortem liceat recipere. Et hoc, supposita præcedentium Capitum doctrina, omnino necessarium est dicere; aliàs ridiculæ essent prohibitiones, minæ, poenæ &c. quas tum Divina, tum humana Jura contra usuras intorquent. Si enim semper præsto essent legitimi tituli aliquid ultra sortem exigendi, nunquam daretur usura: consequenter vanæ & inutiles essent leges, quæ lucrum ultra sortem perceptum damnant.

§. 151.

*Spurii Ti-
tuli sunt*

Ulteriore probatione doctrinæ Pontificiæ opus non est. Oportet tamen aliquos spurios titulos recensere, qui semper solent præsto esse cum mutuo, & consequenter pro legitimis agnosci non possunt, nisi impingere velimus in errorem Sancto RIGORI Pontificiæ doctrinæ adversum. Non tamen omnes ejusmodi titulos examinandos sumimus, cum aliquorum discussio differenda sit in Dissertationem alteram.

§. 152.

*1. stipula-
tio*

I. Primus Titulus, ex quo ultra sortem aliquid exigi possit, à Juris Civilis interpretibus communiter recensetur *stipulatio* mutuo adjecta, (a) vel etiam hodie nudum pactum. (b) Stipulatio vel tendit in usuras solummodo ob moram, vel etiam independentem à mora. Stipulationem in casum moræ multi etiam rigidiores Doctores
tan-

tanquam licitam admittunt, modò debitis conditionibus ab usuræ suspicione hujusmodi conventio purgetur. (c) Censent etiam Legum Doctores, hanc stipulationem ex mente legum Civilium necessariò requiri in Judiciis stricti Juris, cum in Judiciis bonæ fidei debeantur usuræ sine stipulatione ex mora.

(a) L. 3. C. de Usur.

(b) Vid. BRUNNEMAN. in d. l. 3.

(c) HENRIC. à S. IGNATIO *Ethic. Amor. Tom. 2, Lib. 9. c. 33.*

Iste in Commentario Epistolæ Pontificiæ fol. 160. inter severioris Theologiæ Auctores commendatus, pœnam ejusmodi conventionalem admittit ex sola culpabili mora, absque ullo alio titulo damni emergentis &c. alii hanc doctrinam non probant, sed requirunt saltem *verosimile* damnum timendum. Multi Ingolstadienses negant, accipi aliquid posse ex pacto etiam post moram culpabilem debitoris, si nullum Venditori vel lucrum cesset, vel damnum emergat ex dilata solutione. Inter hos sunt MELCHIOR FRIDERICH in egregio Tractatu *de Empt. & Vendit. n. 697. 750.* PAULUS ZETL. *de obligat. Restitut. part. 1. Instruct. 5. n. 91.*

§. 153.

Si autem hæc stipulatio tendat in usuras independen-^{independen-}ter à mora, tunc omnino non potest admitti, neque con-^{denter à}stituit legitimum titulum exigendi aliquid ultra sortem.^{mora} Re enim non potest obligatio contrahi, nisi quatenus datum sit: (a) stipulatio autem subsequens non potest licitum facere, quod omni jure est prohibitum. (§. 83.)

(a) L. 17. pr. ff. de pact.

§. 154.

Honestatem talium stipulationum exinde aliqui de-^{non potest} fendunt, quia quilibet de rebus suis potest disponere, ^{admitti.} sequē

seque circa illas obligare: cur igitur non æquè se obligare possit ad usuras, cum scienti & volenti non fiat injuria. R. Donare quidem res suas, regulariter nemini esse prohibitum: qui autem stipulatione se obligat ad usuras, nequaquam intendit donare; quilibet enim potius absque usuris vellet accipere mutuum: invitus igitur se obligat ad præstandum lucrum ratione mutui, qui titulus jure naturali & Divino inhabilis est ad pariendam obligationem. (§ 86.) Qui autem non sua sponte, sed necessitate compulsus se tali nexu implicat, alteri non præbet jus aliquid exigendi, sicuti si necessitate compulsus cogeretur rem plus justo emere. Neque dicas, ejusmodi homines sæpe non ex necessitate, sed ex causa prorsus voluntaria mutuum petere. Nam R. necessitatem ita intelligi, quòd quacunque demum de causa mutuum petatur, non possit obtineri, nisi solvantur usuræ. Quamvis igitur talis debitor nulla necessitate compellatur ad mutuum petendum, compellitur tamen ad usuras solvendas, si velit mutuum obtinere.

§. 155.

II. Carentia pecuniae.

II. Secundus Titulus assignatur *carentia pecuniae*. Hæc planè non potest esse titulus sufficiens, cum sit essentialis Mutuo, ad quod requiritur actualis traditio; (§ 33.) fieri enim non potest, ut quis pecuniam det mutuo, & eam simul retineat: cum igitur propter ipsum mutuum exigere supra sortem nihil liceat, (§ 83. &c.) id quoque non licebit propter carentiam pecuniae. (a)

(a) INNOCENT. XI. *prop. 41. inter damnatas.*

§. 156.

III. Obligatio non repetendi

III. Alius allegatur titulus exigendi aliquid ultra sortem, scilicet obligatio non repetendi sortem ante certum tempus, puta ante annum, vel duos annos. Hunc titu-

titulum approbasse dicitur, PETRUS LEDESMA Ordinis Prædicatorum, (a) improbant autem eum Doctores Ingolstadienses: (b) gravi censura damnat ALEXANDER VII. (c)

(a) Apud DIANA p. 1. tr. 8. resol. 48.

(b) PAULUS LAYMANN Theol. Moral. l. 3. tr. 4. c. 16. n. 7.
SCHMALZGRUEBER ad tit. de Usur. n. 137.

BONAVENTURA LEONARDELLI Decis. practic. cas. 4. ad quest. 2. aliique passim.

(c) Inter damnatas prop. 42.

§. 157.

Ad hanc doctrinam rite intelligendam, sciendum, quoniam res mutuata in genere est restituenda, (§. 37.) ^{ante hujus} ^{ius lapsum} ideo mutuum dari ad certum tempus, quo præterlapso restitutio fieri debet. Hoc tempus in mutuo vel expressè definitur, vel ex re mutuata, aut aliis circumstantiis intelligitur. E. G. nulla temporis facta mentione, mutuo à me accipis aliquot modios avenæ, quia hæc tibi deficit, nec ante messem propria suppetet: ex ipsis circumstantiis intelligitur, te mihi avenam post messem, quando propria suppetet, restituere velle. Talis circumstantia plerumque est necessitas, ad quam sublevandam datur mutuum. Si enim facilè prævideri potest, ad quod usque tempus ea sit duratura, censetur mutuum usque ad illud tempus concessum.

§. 158.

Antequam autem tempus effluxerit, quod expressè fuerat definitum, vel quod tacitè inest contractui, mutuans rem mutuatam in genere repetere nequit. ^{non potest} ^{creditor} Nec ^{repetere} ^{mutuum,} mutuo inest tacita conditio, quemadmodum commo-
dato, nisi interea res propriis usibus necessaria fuerit. In mutuo

tuo enim transfertur dominium, (§. 36.) quod in com-
modato retinetur; consequenter nihil amplius de re
mutuata disponere potest mutuans, sed mutuarius
ipsum omni jure, quod in re habuerat, excludit: expectan-
dum adeò est, donec tempus effluxerit, etiamsi propriis
usibus res necessaria fuerit; aliàs nulla res validè alienaretur.

§ 159.

*Bene an-
tem debi-
tor resti-
tuere.*

Vicissim mutuarius rem restituere potest, ante-
quam tempus in mutuo expressum, & quod tacitè con-
tractui inest, fuerit præterlapsum, nisi expressè fuerit con-
ventum, ne antè restituatur. Tempus enim solet defi-
niri, ne re diutius carere teneatur mutuans; ac ne mu-
tuarius cogi possit, ad eam ante terminum restituenda-
dam. Celerior ergo restitutio magis favet rebus mu-
tuantis, nec præjudicat mutuuario, sponte & liberè vo-
lenti restituere. Si verò expressè conveniatur, ne ante ter-
minum restituatur, mutuanti debent esse rationes singu-
lares, cur rem ante eundem recipere nolit. Quod verò
extraordinarium est, non præsumitur.

§. 160.

*obligatio
hac in-
trinseca
mutuo,*

Jam igitur ob solam obligationem non repetendi sor-
tem ante certum tempus, non dari sufficientem titulum
aliquid ultra sortem exigendi, ex eo ostenditur, quia ob-
ligatio non repetendi mutuum ad tempus est intrinseca,
& essentialis mutuo, (§. 157. 158.) sicut ergo non po-
test sine usura aliquid accipi pro mutuo, (§. 37.) cum de-
beat esse gratuitum, (§. 43.) ita nec pro obligatione ad
non repetendum illud, sive ad longum, sive ad brevius
tempus; alioquin esset merum precarium, à quo mu-
tuum præcipuè in hoc differt, quòd mutuum detur ad tem-
pus

pus vel expressa conventionē, vel ex circumstantiis definitum, ante cuius lapsum non licet mutuum repetere.

§. 161.

Præterea pactum de non-repetendo mutuo intra annum, nihil aliud est, quàm mutuum prorogatum, seu extensio gratuiti beneficii ad longius tempus, consistens adhuc præcisè intra terminos mutui: sicut ergo nihil ultra sortem posset exigi, si quis à principio mutuasset ad mensem, & eo elapso prorogaret tempus solutionis ad alium mensem; sic etiam nihil potest exigi, si initio mutuum sit constitutum ad plures menses &c.

Extensio gratuiti beneficii est.

§. 162.

Nihilominus contrariam praxin Mercatorum excusant etiam rigidi Doctores, (a) utpote fundatam non in præcisa obligatione non repetendi sortem ad longum tempus; sed in aliis titulis, lucri cessantis, damni emergentis &c. obligationem illam communiter concomitantibus in mercatoribus illis.

Praxis contraria.

(a) HENRIC. à S. IGNAT. *Ethic. amor. Tom. 2. lib. 9. cap. 28. n. 346.*

§. 163.

IV. Pro titulo legitimo exigendi usuras allegant aliqui ipsam pecuniæ *fœcunditatem*, seu utilitatem, creduntque, cum ope pecuniarum obtineantur maxima emolumenta, justum esse, ut ex pecunia, quam à me petis mutuatam, æquè mihi ac tibi commodum nascatur. Titulus iste jam suprâ rejectus est. (§. 120. seqq.) Nihilominus breviter explanandum restat, quam sterilitatem, aut quam fœcunditatem pecunia habeat, unde emolumentum sperari possit.

IV. Fœcunditas pecunia.

Diss. I.

L

§. 164.

§. 164.

quotupli-
ces fru-
ctus?

Sterile dicitur, ex quo nullus fructus progignitur. Fructuum nomine intelligimus, quidquid res ad usum nostrum profert, vel quod occasione ejus percipitur. Quæ natura ex re nostra producit, fructus *Naturales* dicuntur uti uvæ: quæ industria nostra ex re nostra proveniunt, *Industriales* appellantur, uti vinum: quæ occasione rei, legis beneficio, & mediante obligatione civili percipimus, *Civiles* vocantur, uti pensiones, salaria, redditus, census.

In his denominationibus mirè discrepant JCI. MENOCHIUS *de recup. poss. remed.* 15. n. 577. seqq. tenet triplicem hanc divisionem: sed alibi, nempe *de arbitr. Jud. lib. 2. cas. 210. n. 27. seqq.* rejicit tanquam commentitiam denominationem fructuum civilium, quos reducit ad industriales. Parum interest sive hi fructus vocentur *industriales*, sive *civiles*, modò rem teneamus.

§. 165.

quid in
fructu esse
dicatur?

Quid in fructu esse dicatur, quæstio est merè arbitraria, subtilibus veterum JCI. argutiis ventilata. Foetus pecudis in fructu est, partus ancillæ nequaquam. (a) *Usura pecuniæ quam percipimus, in fructu non est, quia non ex ipso corpore, sed ex alia causa est, id est, nova obligatione.* (b) Unde etiam in pecunia verus usus fructus constitui non potest, sed solummodo cautione introducta, quasi usus fructus constituitur. (c) Hæc omnia dicuntur relatè ad certos Juris effectus.

(a) L. 28. ff. de Usur. l. 68. ff. de usufr. & quemad. &c. plura exempla vide in l. 7. ff. solut. matrim.

(b) L. 121. ff. de V. S.

(c) L. 2. ff. de usufr. ear. rer. &c. §. 2. Inst. de usufr.

§. 166.

§. 166.

Abstrahendo à certis causis, in quibus Jura aliquid *Ex pecu-*
nia non
 de fructibus disponunt, & inhærendo communi fructuum *nascuntur*
 divisioni, (§. 164.) evidens omnino est, fructus *fructus*
naturales;
 les non nasci ex pecunia; nam utique aureus non parit au-
 reum, sicut vacca parit vitulum, sicut arbor gignit po-
 ma.

§. 167.

Fructus *civiles* & *industriales* occasione pecuniæ ob- *bene ta-*
men indu-
 tineri posse, mediante scilicet obligatione civili, vel in-
 dustria humana, pariter indubitatum videtur: quod ne-
 gotiationes mercatorum luculenter demonstrant.

§. 168.

Nonnunquam res frugifera strictè sumitur pro ea, ex *stres fru-*
giferam
 qua permanente fructus seu commoditas percipitur, & ab *giferam*
 ea separari potest. Et in hoc sensu pecuniam, si confide- *strictè,*
 retur ut quantitas, esse prorsus *sterilem*, evidenter omni-
 bus patet, quia illius usus, ut & aliarum rerum fungibi-
 lium in consumptione consistit. (§. 36.)

§. 169.

Nonnunquam rem frugiferam latius sumimus, eam *sed latius*
sumatur.
 omnem scilicet, occasione cujus emolumentum propria
 industria percipitur. Et in hoc sensu *steriles* esse pecunias
 aut numos, leges negant. . . *Nec enim debet ei sterilis esse pe-*
unia. (a) *Numi steriles ex eo tempore non erunt.* (b)

(a) L. 3. §. 4. ff. de contrar. tutel. & util. act.

(b) L. 7. ff. de usur. & fruct.

§. 170.

His ad evitandam confusionem bene inter se separa- *argumen-*
tum con-
 tis, scimus, quosdam Sanctos Patres & Philosophos Mo- *transuras*
ex sterili-
 rales *tate pecu-*
nia

rales ex sterilitate pecuniæ desumere turpitudinem usuræ strictè dictæ, seu lucri ex mutuo; quod argumentum uti ex aptissima allegoria est elegans, ita ad probationem est efficax, si rite intelligatur. Sic autem videtur instrui: Naturales quidem fructus non progignit pecunia: (§. 166.) fructus autem, qui occasione pecuniæ ex industria humana percipiuntur, (§. 167.) nequaquam ad mutuantes pertinent; nam ipsum quidem mutuationis officium, quod præstat mutuans, utpote gratuitum, (§. 43.) non potest parere obligationem aliquid ultra sortem reddendi: Industria verò, qua translato pecuniæ dominio, mutuarius emolumentum subsidio ejusdem pecuniæ percipit, non fructificat mutuanti, sed soli mutuuario, sicut vinum, quod ex meis uvis propria mea industria expressi, ad te pertinere non potest, nisi alius subsit legitimus titulus: talis autem titulus, excepto mutuationis officio, quod omne pretium respuit; & excepto pecuniæ usu, qui soli mutuuario fructificare debet, intervenire non ponitur: consequenter si loquamur de contractu mutui, pecunia omnino sterilis est intuitu mutuatoris, qui nullum inde incrementum sortis exigere potest, sicut etiam nullum, si pecunia pereat, periculum subire debet: sed qualecunque lucrum inde proveniat, pertinebit ad mutuarium, qui pecuniæ dominium obtinuit, & industriam propriam posuit: sicut idem ferre debet omne damnum, si quod occasione pecuniæ nascatur.

§. 171.

male à quibusdam proponitur. Ex his colligo; pecuniam non bene dici simpliciter & absolutè sterilem, nisi quæstionem de nomine movere placeat; cum ejus subsidio humana industria plurimum emolumenti progignat. (§. 167. 169.) Sterilis solummodo dici potest in contractu mutui intuitu mutuatoris. Eodem autem modo etiam sterilia dicuntur grana frumenti, rela-

relatè ad contractum mutui; cum enim hæc grana per mutuum transeant in dominium debitoris, in illius duntaxat emolumentum cedere debet fructus omnis, seu lucrum ex illis partum, quia res fructificat domino suo. Imò etiam iste occasione pecuniæ mutuatae incrementum obtinere potest, alio quodam legitimo titulo accedente. (§. 7.) Non satis cautè igitur P. Daniel Concina propositiones quasdam generalibus verbis conceptas hæreseos insinuat, (a) licèt postea admonitus nonnihil distinctiùs loquatur. (b) Neque *errorum portentosas chimæras* reperio, nisi in cerebro Conciniano natas. Nam nemo Ingolstadiensium lucrum mutuatori adjudicat, nisi interveniente aliquo extrinseco titulo, qui tamen an habendus sit pro legitimo, suo loco inquiretur.

(a) *Dissert. V. fol. 288.*

(b) *In Appendic. I. fol. 367. &c.*

§. 172.

V. Alium, non quidem mutuo innatum & intrinsecum, sed tamen facilè semper obvium, titulum accipiendi lucrum ultra sortem, assignat FRANCISCUS de ARAUXO, *Ordinis Prædicatorum*, (a) qui tenet, posse mutantem pro mutuandi officio pretium accipere, non quidem ab eo, cui mutuum concedit, sed tamen ab altero tertio, in cuius gratiam & obsequium mutuatur. *Neque per hoc, ait, aperitur ostium arti iniquæ fœnerandi, cujus iniquitas solum in eo consistit, ut à mutuataris aliquid ultra sortem recipiatur.* Ponamus casum claris verbis: Petrus quærit mille aureos mutuos: Paulus habet in cistis suis hanc summam otiosam; difficilem se tamen ostendit in ea concedenda: usurarii contractus labem uterque vult evitare. Petrus igitur, perspectam habens mentem Pauli, lucri cupidam, cum Andrea agit, ut sibi impetret mutuum à

*P. inter-
ventus
tertia per-
sona:*

Paulo : Andreas quinquaginta aureos offert Paulo sub ea conditione , ut in sui gratiam det Petro mutuos mille aureos , quod præstat Paulus in Andreæ gratiam. Petrus compensat Andreæ istud beneficium , datis quinquaginta aureis. Sic pergunt per singulos annos , renovando contractum mutui in gratiam Andreæ , qui propterea semper præstat quinquaginta aureos , subministratos à Petro mutuuario. En ! Paulus dat mutuum , & ob mutuandi officium accipit 50. aureos : Petrus accipit mutuum , & ratione illius dat eosdem 50. aureos : usura tamen non committitur , neque restitutioni ulli hic contractus subijcitur , quia intervenit tertia persona , in cujus obsequium præstatur mutuum.

(a) *Decis. Moral. de statu civil. Disp. 7. part. 1. n. 12.*

§. 173.

*qui titulus
merito re-
probatur.*

Et hæc doctrina est non Probabilistæ cujusdam , sed severioris Theologi R.^{mi} de ARAUXO ; & quidem deducta ex doctrina DOMINICI SOTO , qui in materia usurarum in nimium rigorem declinasse arguitur à Fr. Daniele. Docuerat nempe SOTUS , (a) non esse obligationem restituendi mihi , etsi petam , pretium à me datum pro omissione criminis. Nam licet quis teneatur gratis abstinere , nihilominus quia in gratiam mei abstinet , alioquin mala illa facturus , potest juxta Sotum pro sua illa voluntate pretium à me recipere. Non probat quidem universim R.^{mus} de ARAUXO hanc doctrinam , quæ à sano Theologo probari planè non potest : nihilominus ne nihil indulgeat , sub iis limitationibus eam admittit , ut demum concedat sequelam , quòd liceat *pro actione mutuandi* pretium ultra sortem accipere , non quidem à mutuuario ob alias conditiones injustitiæ intrinsicè imbibitas in tali receptione ; sed ab alio tertio , in cujus

jus gratiam & obsequium mutuat. Veneror Infulas R. mi de ARAUXO, nec ullam censuram inuro huic opinioni. Id solum noto: Zelus reformandæ Theologiæ devoraret Fr. Danielelem, si doctrina hæc tradita fuisset à Doctore Ingolstadiensi. Adhiberet haud dubiè elegantem allegoriam suam, (b) dicendo, quòd opinionis hujus ova posuerit DOMINICUS SOTO, illa foverit & excusserit FRANCISCUS de ARAUXO. Absurda horrenda inde inferret, ut eluceret, quàm fœcunda, quàm inexhausta rerum mirabilium fodina lateat in his monstruosis opinionibus. His aliisque acrioribus salibus, leporibus, & facetiis, ut ipse loquitur (c) ad leges honestatis, charitatis & veritatis exactis, aspergeret orationem suam, & lectorum aures moderatè humanitèrque vellicaret... & opiniones Christianæ Morali adversas perfricaret.

(a) De F. & F. lib. 4. q. 7. art. 1. ad 2.

(b) Dissert. V. fol. 262.

(c) Comment. fol. 168.

§. 174.

His spuriiis Titulis rejectis, concludunt unanimiter Ingolsta-
Doctores Ingolstadienses, non in quolibet mutuo occurrere ti-
tulum capiendi lucrum. (§. 147.) Unde multi ex iis operose
discernunt Titulos Veros à spuriiis, certos à dubiis.

Præ aliis consuli possunt PIRHING, WIESTNER, SCHMALZ-
GRUEBER ad lib. 5. Decretal. tit. de Usur.

CAPUT

CAPUT VII.

Specimen VII. Sancti Rigoris.

§. 175.

NON UBIQUE OCCURRIT CONTRACTUS
JUSTUS LUCRATIVUS. (§. 10.)

§. 176.

Ex necessitate aliena, Obligationem dandi mutuuum metimur ex necessitate aliena, & facultate propria. Necessitas alterius potest esse tanta, ut bene prævideas, eum nunquam restituere posse, quod ipsi credis. Huic donare potes, eleemosynam dare potes, ac sæpe teneris: sed mutuò dare non debes; nam mutuatio involvit obligationem restituendi: non potes autem obligare ad restitutionem eum, de quo certus es, quòd restituere non possit.

Unde nimis generaliter, & hoc ipso minùs castigatè loquitur quidam Fr. Danielis amicus *de Contract. Censual. §. 6. fol. 242.* dum dicit, *dari obligationem mutuandi gratis constituto in extrema necessitate, si non in promptu sint alia sublevanda illius necessitatis subsidia.* Quando igitur erit obligatio dandi eleemosynam, si extrema necessitate laborantem possim obstringere ad restitutionem? quidquid Theologia docet de *eleemosyna*, asserit iste Auctor de *mutuo*, nescio qua figura translationis, certè magna sanæ doctrinæ perturbatione. Casus varios extremæ necessitatis, qui contractum obligatorium admittunt, vel respuunt, accuratè secernit egregius Professor Ingolstadiensis THEODORUS PELTANUS *de tribus bonorum operum generibus lib. 1. c. 5.*

§. 177.

§. 177.

Facultas propria potest esse tam modica & restricta, & facu-
 ut ad mutuum non obligeris. Unde non teneris dare mu-^{tate pro-}
 tuo, si re tua ipsemet indiges. Obligantur enim homi-^{pria,}
 nes sibi invicem ad beneficia mutua, quantum in potesta-
 te est: quando autem re tua ipse indiges, in potestate tua
 non est, eam dare alteri.

§. 178.

Si facultas tibi est dandi mutuum, & simul necessitas al-^{desumitur}
 terum premit quærendi mutuum, quod verosimiliter suo ^{obligatio}
 tempore restituere poterit; tunc enimvero locum habet ^{mutuandi.}
 benefica mutuatio.

§. 179.

Sæpe datur opportunitas subveniendi necessitati alte-^{Contra-}
 rius alio quodam à natura mutui prorsus separato contra-^{ctus lu-}
 ctu, ex quo possis lucrum honestum capere. (§. 8.) ^{crativus}
^{sæpe potest,}

§. 180.

Imò potest contingere, ut non liceat gratuitum mu-^{nonnun-}
 tuum alteri concedere, si occasio adsit ineundi contra-^{quam de-}
 ctum lucratorium. e. g. Si tantundem vix acquirere va-^{bet iniri,}
 leas, ut præsentis necessitati tuæ, ac familiæ tuæ prospice-
 re possis, & pecuniam tuam diviti mercatori gratis per
 mutuum concedere velles, ut ope hujus pecuniæ majus
 lucrum faceret: planè officio tuo deesses, & non minus
 reprehendendus, quàm si eidem quotannis cum pernicie
 familiæ tuæ tantundem donare velles, quantum legitimo
 usu pecuniæ tuæ lucrari posses: iniquum autem foret,
 tantum donum annuatim à te accipere.

§. 181.

Extra ejusmodi casus, qui alienare sua potest, potest ^{Mutuum}
 etiam mutuo dare, neglecta occasione lucrum quærendi ^{potest,}
 Diff. I. M ex

90 CAP. VII. Non ubique datur Contractus lucrativus.
ex legitimo contractu. Imò non ubique occurrit contra-
ctus justus lucrativus, ubi necessitas alterius & facultas pro-
pria exigit mutuum.

§. 182.

*& debet
celebrari.*

Duplicis generis sunt casus illi, in quibus non liceat celebrare alium contractum lucrativum distinctum à mutuo. I. Quando necessitas alterius non patitur alium contractum lucrativum. II. Quando in alio simulato contractu intervenit mutuum palliatum.

§. 183.

*I. si alte-
rius neces-
sitas ali-
um con-
tractum
non ad-
mittit:*

I. Necessitas alterius non admittit alium contractum lucrativum, quando mutuarius poterit quidem suo tempore restituere, quod creditum est; sed interim tamen nullum emolumentum ex pecunia à te data percipit. Nam si magnum commodum exinde capiat, sæpe locum habere potest contractus Societatis, uti cum mercatoribus; vel emptio census, uti cum iis, qui prædia frugifera emunt. Si quis verò pecuniis indigeat ad eos casus, in quibus nullum lucrum facit, planè locum non potest habere contractus Societatis, ad cuius substantiam spectat communitio lucri & damni: neque emptio census; non enim possum emere, quod non speratur provenire; neque pretium potest dici sine mercè. Eodem fere modo sentiendum de aliis contractibus, qui locum sæpe non habent præter mutuum, ubi scilicet necessitati alterius facilè per mutuum satisfacere potes sine incommodo tuo; alter autem carere beneficio tuo non potest absque magno suo incommodo, & insuper eæ sunt negotii circumstantiæ, ut leges aliorum contractuum observari non possint, salva charitate & justitia. In ejusmodi casibus urget illud Christi Domini: *Volenti mutuari à te, ne avertaris.* (a)

(a) *Matth. V. 42.*

§. 184.

II. Aliqui contractus cum iis etiam initi, quibus non teneris dare mutuum, sunt ita comparati, ut involvant palliatum mutuum. Unde debes vel omnino non contrahere, vel gratuitum mutuum celebrare, vel denique contractum verum sine simulatione inire juxta leges cuiusvis conventioni proprias.

II. si alii contractus involvunt mutuum palliatum.

§ 185.

Tales contractus simulati, præter innumeros alios, sunt

Tales contractus

I. Quando alicui præsentem pecuniam quærenti, quidpiam carius venditur, ut statim à venditore per se, vel per interpositam personam vilius ematur: hic vocatur contractus *Mohatra*. (a)

II. Quando res solum ob dilatam solutionem justo pretio carius venditur, nisi alius interveniat exigendi majoris pretii titulus. (b)

III. Similiter quando solum ob anticipatam solutionem minus solvas, quàm debes, vel emas minoris justo pretio.

IV. Quando vi pacti antichreseos creditor rei frugiferæ, sibi oppignoratæ, fructus lucratur, & nihilominus sortem integram recipit.

V. Quando ita cum Petro contrahis, ut Petrus totam summam, de qua agitur, tibi suo tempore restituat in numerata pecunia, cum tu partim pecuniam dederis, partim nomina assignaveris, quæ difficile exigi possunt; vel partim merces, pluris quàm valeant æstimatas, tradideris.

VI. Quando pecuniam, vel animalia æstimata in societatem confers cum pacto, ut fors tibi salva sit, fructus verò communiter dividantur, & quidquid perit etiam fortuitis casibus, accipienti pereat.

(a) INNOCENT. XI. *propof. 40. inter damnatas.*

(b) *C. 10. de usur.*

§. 186.

reprobantur ab Ingolstadiensibus.

Hos, aliósque similes contractus, ob latens & paliatum mutuum, ac inde exactas iniquè usuras, damnant Doctores Ingolstadienses, (a) rigidèque inhærent Doctrinæ Pontificiæ, asserenti, non ubique occurrere contractum justum lucrativum. (§. 175.)

(a) LAYMANN, ILLSUNG, & Canonistæ passim.

CAPUT VIII.

Specimen VIII. Sancti Rigoris.

§. 187.

QUÆSTIO DE USURIS NON EST DE SO-
LO NOMINE. (§. 22.)

§. 188.

JAm pridem Imperator JUSTINIANUS animadvertit, antiquas aliquas Leges de usuris ea formula latas esse, ut facile esset una via obtinere, quod altera prohibebatur: *Hoc certè erat, inquit Imperator, non rebus, sed verbis tantummodo legem ponere.* (a) Ne simili ratione sollicitudinem suam SS. Pontifex BENEDICTUS XIV. irritam cerneret, hortatur Episcopos Italiæ, ne aditum relinquant ineptis illorum sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui, quæ solo nomine contineatur, cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri creditur, fructus ut plurimum comparetur. (§. 22.)

*Quæstio
de usuris
non est vo-
cabularia:*

(a) L. 28. C. de Usur.

§. 189.

Falli hos homines, qui disceptationem de usuris mere vocabulariam esse credunt, abunde ex hucusque dictis constat. Usuræ enim propria sedes est in Mutuo, (§. 58. 59) qui contractus plurimum differt ab aliis contractibus

*quoties
ratione
mutui*

M 3

diver-

diversisque legibus regitur. (§. 30. seqq.) Sicuti igitur non de solo nomine quæstio est, utrum quis Mutuum, an verò Locationem, Venditionem, aut Societatem celebraverit; ita etiam nequaquam de solo nomine agitur, quærendo an fructus ex contractu perceptus, sit usura.

§. 190.

*capitur
lucrum,*

Per varios quidem contractus utilitatem ex pecunia tua haurire potes; (§. 8.) sed sæpe pro rerum & personarum circumstantiis non potes alium inire contractum à mutuo prorsus separatum; (§. 175. seq.) sæpius è re tua fore non credis, ut te sincerè subicias legibus aliorum contractuum, quos proin vel omnino non adhibebis, vel solummodo adhibere simulabis, admixto vero mutuo. (§. 59.)

§. 191.

*usura
committitur,*

Quoties igitur per *Mutuum* alteri concedis pecunias tuas, & deficiente alio legitimo titulo lucrum ob earum usum percipis, toties committis usuram, nullo alterius nominis operimento palliandam. (§. 27.)

§. 192.

*cujus exempla
sunt quotidiana.*

Exemplum quotidianum suppeditant nostra tempora, ubi multi bellis, aliisque gravibus malis ad incitas reducti, vi militari ad solvenda Principibus tributa, aliisque præstationes reddendas compelluntur, cum tamen vix habeant, quod in suam, & familiæ sustentationem sufficiat. Dira igitur necessitate cogente, mutuas sumunt pecunias, quas è vestigio Exactoribus porrigunt. Planè non perspicio, qualis præter Mutuum, alius contractus lucrativus iniri cum ejusmodi hominibus possit. (§. 183.) Satisfacere abunde videntur, si suo tempore solutionem præ-

CAP. VIII. *Questio de usuris non est de nomine.* 95
præstent summæ Capitalis, ad quam reddendam suffe-
ctura proximis annis media sperantur.

§. 193.

Duas hac occasione opiniones attingam, quarum una malè pugnat cum doctrina Pontificia: (§. 187.) al-
tera cum eadem pugnare malè aseritur.

§. 194.

Priorem ex his opinionibus subtiliter excogitârunt
usurarum Patroni. Ex eo enim, quòd Mutuum ex na-
tura sua sit gratuitum, (§. 43.) inferunt, contractum
Mutui non iniri, quotiescunque dantur pecuniæ ad capi-
endum exinde lucrum: cùm igitur usuræ peccatum in so-
lo Mutuo committatur, (§. 60.) sequi videtur, usuræ
crimen non incurri ab eo, qui ex pecunia sua vult lucrum
percipere, cùm iste nequaquam Mutuum celebret: con-
sequenter omnes decisiones de usuris carebunt effectu: eli-
minabitur enim ex commercio foeneratorum contractus
Mutui, ac alius in ejus locum subibit, quotiescunque lu-
crum quærunt, ut adeò exigendo usuram, evitent usu-
ræ peccatum. Quo posito, *de solo nomine* agemus, inse-
ctando usuras. Si quæram, in quem igitur contractum
degeneret tale mutuum, in quo pro usu rei fungibilis exi-
gitur merces? Respondent, esse hunc contractum *usura-*
rium; nam per *fœnus* intelligunt accessionem ad sortem
mutuo datam: per *usuram* verò in specie dictam intelli-
gunt accessionem ad sortem ex quacunque alia causa de-
bitam. In hoc igitur contractu usurario ajunt, transferri
quidem specierum traditarum dominium in accipien-
tem; quantitatem tamen non alienari, sed salvam rema-
nere sortem creditori in bonis debitoris: unde pro usu
hujus

hujus sortis, cujus dominium manet penes creditorem, poterit iste ex horum Auctorum mente exigere mercedem.

§. 195.

ARGUMENTA
§ 147 :

Discursus iste minimè videtur solidus. Duo enim ibi asseruntur. I. Non esse contractum Mutui, eo ipso, quòd lucrum ex concessa re fungibili quærat. II. Alium iniuri contractum, in quo dominium sortis & quantitatis maneat penes creditorem, etiamsi pecuniæ individuae transcant in dominium debitoris. *Contra primum membrum* est, quòd esse gratuitum, non ad substantiam, sed solùm ad naturam mutui pertineat; (§. 43. 46. a.) consequenter si quærat inde lucrum, contractus Mutui non evertitur, sed inficitur, tollendo æqualitatem, quæ ex obligatione Justitiæ commutativæ reparari per restitutionem debet, (§. 132. seqq.) ad eum fere modum, quo Emptio-Venditio subsistit, etsi exigatur justo majus pretium, quo non tollitur substantia Emptionis, sed inæqualitas inducitur, per Justitiam redintegrandam. *Contra secundum membrum*, censemus, fingendo contractum *usurarium*, à Mutuo separatum, mera dari verba, ac turbari contractuum limites, dum translato pecuniarum dominio, adstruitur dominium sortis, aut quantitatis creditori salvum. Contractum Societatis videntur Doctores isti designare, in quo sortis dominium quivis ex sociis retinet: quando autem per Mutuum res fungibiles in debitorem transferuntur, non nisi jus personale, & Condictio creditori competit, nisi fortè constituatur jus reale Pignoris. Nobis hoc loco non vacat, ex Jurisprudentiæ principiis hanc opinionem operosius refellere. Pro instituto hujus Dissertationis sufficit, quòd absque ulteriore dilucidatione facile in omnium oculos incurrat, rem de se planam per hujus doctrinæ patronos variis involvi phrasibus, ut evincant, nunquam committi usuram; quia exigendo lucrum, non celebra-

lebratur Mutuum, in quo propriam sedem usura habet: quæstionem igitur de usuris esse de solo nomine, & proin vana, inania, & deridiculo habenda esse omnia, quæ in Sacris Literis, Conciliorum Decretis, SS. Patrum voluminibus contra usuras statuuntur. Absit, ut cum istis à Doctrina Pontificia aberremus.

§. 196.

Ejusdem ferme erroris reum Patrem PICHLER *re. aliqui et;* darguit DANIEL CONCINA, (a) quòd Canonista ille *rare* Ingolstadiensis præsumendum dicat, in Mutuante *regula-* *riter* & *ordinariè* adesse justum alium titulum aliquid accipiendi ultra sortem. Ex hoc Casuistico errore per legitimam sequelam inferri dicit P. CONCINA, legem naturalem & Divinam usuras vetantem, solùm in aliquo *raro* & *extraordinario casu* obligare, usurarum proin scelus rarum esse & extraordinarium. Quæ si vera sint, ferme vocabularia erit de usuris disputatio, parum ad mores formandos idonea, utpote quæ pro extraordinario solùm casu locum habebit. Non est iste locus discutiendi doctrinam P. PICHLER: sed illationem inde factam, omnino falsam affectato sophismate laborare existimo.

(a) *Dissert. V. fol. 285,*

§. 197.

Nam post moram debitoris culpabilem posse à Judi- *singuntur,* ce pro foro externo ad evitandas Processuum retardationes, aliquod damnum emergens, vel lucrum cessans præsumi, Leges Imperii statuunt: (a) eadem concedunt emptionem annuorum censuum. (b) Verùm tam illa præsumptio, quàm ista emptio intra limites aureorum quinque pro centum constringitur. Si quis verò majorem summam exigat, usuram damnabilem exercuisse judicatur.

Diss. I.

N

tur.

tur. Jam verò nota est foeneratorum pravitas, quæ plerumque modicis usuris non satiata, immodicis lucris inhiat. Multa talium usurarum exempla ut deprehendat Auctor Italus, opus non est longinqua in Germaniam peregrinatione. Etiam si igitur *regulariter & ordinariè* adesset justus titulus aliquid accipiendi ultra sortem, usurarum tamen scelus nequaquam esset *rarum & extraordinarium*; sed proh dolor! in quibusdam regionibus esset nihilominus frequentissimum, cum vix unquam foeneratorum cupiditas intra limites illius summæ se contineat, quam Leges aliquæ creditori ratione mutui abesse, absque exacta probatione præsumi permittunt, vel quam pro pretio legitimo annuorum censuum statuunt. Taceo Anaticismum: (§. 98.) usuras in plurimis contractibus palliata, (§. 185.) ex crescentes in alterum tantum (§. 98.) aliasque foeneratorum artes, omnem, qui præsumi posset, justum titulum longè excedentes.

(a) *Recess. Imp. Spira ann. 1600. §. 139.*

(b) *Reformat. Polit. August. ann. 1530. tit. 26. §. 8. item ann. 1548. tit. 17. §. 8.*

§. 198.

*Ingolstadtenses in-
hærent*

Theologi & Juris Consulti Ingolstadienses hodie eam retinent mentem, quam prodiderunt in Consilio, seu Responso, quod utraque Facultate approbante dedit NICOLAUS EVERHARDUS Junior, (a) ubi bene monent, quoties aliquid nomine interesse, vel alterius tituli legitimi petitur, diligenter animadvertendum esse, ne sub pallio hujus nominis usura lateat: nec sufficere simpliciter aliquid tanquam interesse peti aut allegari, sed interesse hoc probandum esse ab eo, qui id petit. Pro foro tamen litigioso, & in judiciis externis eas probationes lo-
cum

CAP. VIII. *Questio de usuris non est de nomine.* 99
cum solummodo habere circa usuras, quæ quincuntes su-
perant, nemo rerum forensium peritus improbabat.

(a) *Volum. 1. Consil. 8.*

§. 199.

Cæterum si plerorumque ex iis Ingolstadiensibus, qui ^{huic do-}
per totam hanc Dissertationem allegati sunt, operosas ^{etrina}
disputationes evolvamur, facileprehendemus, eos ^{Pontificia,}
quæstionem de Usuris nequaquam vocabulariam censuif-
se, sed inter præcipua Ethices Christianæ dogmata collo-
casse. Cùm enim sano, & menti Ecclesiæ consentaneo
de usuris conceptu statuto, (§. 27.) eas etiam modera-
tas, (§. 103.) ex omni mutuo divitibus quoque ad pin-
guem usum concessõ, (§. 120.) prohibitas omni Jure,
(§. 83.) & restitutioni ex Justitia commutativa subjectas,
(§. 132.) esse doceant; Titulos spurios cautè secernant,
(§. 147.) easque contractuum regulas ponant, ut in cer-
tis circumstantiis nulli lucrosæ conventioni locus esse pos-
sit: (§. 175.) in his omnibus cùm Professores Ingolsta-
dienses Doctrinam Pontificiam circa usuras rigidè secten-
tur, legitimo sanè argumento concluditur, eos in hoc
ultimo etiam RIGORIS specimine (§. 187.) Doctrinæ
Pontificiæ inhærere, ac semper existimasse, agi, dum de
usuris tractatur, summi momenti quæstionem, Pontifi-
cia sollicitudine dignam, & ad mores Evangelicæ Doctri-
næ conformandos summopere opportunam.

§. 200.

Habet igitur Academia Ingolstadiensis, quod sibi ^{sicut omni-}
summopere gratuletur, dum doctrinam in suis Cathe- ^{bus aliis in}
dris tradi solitam, eam ipsam esse deprehendit, quam SS. ^{Epistola}
Pontifex BENEDICTUS XIV. post consultos præstan- ^{Pontificia}
tissimi ^{contentis,}

N 2

tissimos Theologos, (§. 2.) propriumque studium in eam rem impensum, (§. 13.) per Encyclicas suas Literas Episcopis Italix tradidit, servandamque constituit. (§. 23.) Quivis ex Academia hujus Professoribus pro Oraculis amplectitur dogmata ex Romana Cathedra promanantia, animoque sincero contestatur erga BENEDICTUM XIV. quod celeberrimus JOANNES ECKIUS ex iisdem Scholis scripsit ad LEONEM X., (a) *id pro firmo ac vero amplexurus, quod Sedes Petri, Romana Ecclesia, & TU ei præsides censetis ac præcipitis amplectendum.* Interea autem, donec Sanctæ Sedi ad alias magis particulares Decisiones de Usuris, devenire placeat, in Cathedris Ingolstadiensibus, ut pridem aliàs, ita in posterum quoque, traditus in Encyclicis BENEDICTI Literis, constanter asseretur

RIGOR MODERATUS DOCTRINÆ PONTIFICIÆ CIRCA USURAS.

(a) *De vera Pascha celebratione. in fin.*

COROL-

COROLLARIA

Ex Jure Canonico, Publico & Civili.

I.
Leges Civiles pro Imperio fert Imperator cum consensu Statuum : Leges pro universa Ecclesia fert Romanus Pontifex , etiam absque consensu Episcoporum.

2.
Legum Pontificiarum solemnisi Promulgatio ordinariè non requiritur alibi , quàm Romæ. Unde Decretum hodierni Pontificis BENEDICTI XIV. quo privantur Sacerdotes Jurisdictione ad absolvendam sacramentaliter , extra casum extremæ necessitatis , personam complicem in peccato turpi contra sextum Decalogi Præceptum , vim suam etiam obtinet in Diocesibus , in quibus non est promulgatum.

3.
Legislator vi directiva Legum suarum , quæ versantur circa materiam ipsi cum subditis communem , ita tenetur , ut illas non observando peccet æquè ac subditi contra specialem illam virtutem , ex cujus motivo Leges sunt latæ.

4.
Electio Episcoporum non competit , nec unquam competiit Laicis.

5.
Electionem sui ad Prælaturam acceptare licitè non potest , qui ex occulto defectu se scit indignum ,

6.
Electus in Episcopum Germaniæ Voto & Sessione inter Status Imperii uti non potest absque Beneplacito Apostoli-

stolico : de quo tamen Electus in concordia facile præsumit, si casus peculiaris longiorem moram non patiat, prout contigit in Electione Maximiliani II. in Regem Romanorum.

7.

Imperator Jus primariarum Precum non exercet legitimè absque Indultu Summi Pontificis.

8.

Si Jus conferendi Canonicatus, pertinens ad Ecclesiam, dividatur per Turnum inter Prælatum & Capitulum, Preces primariæ ab Imperatore interpositæ non consumunt Turnum illius, quem Ordo pro ea vice tangeret.

9.

Episcoporum Potestas Jurisdictionis immediatè est instituta à Christo, derivata tamen per Romanum Pontificem in reliquos Episcopos.

10.

Prælatus Ecclesiasticus in Germania per attentatum Matrimonium Prælatura sua excidit, etiam juxta Leges Imperii.

11.

Metus gravis Jure naturali invalidum reddit actum : ad hoc tamen requiritur, ut agens metui cesserit, & ex metu egerit. Ex defectu hujus requisiti frustra opponitur illatus metus in Electione Urbani VI. Pontificis; neque causa probabilis fuit inducendi in Ecclesiam fatale Schisma, demum ope Concilii Constantiensis extinctum.

12.

Princeps Imperii in locum A catholicum sibi subditum potest salva Pace Westphalica introducere publicum Exercitium Religionis Catholicæ, ac Tempia in usum Catholicorum nova extruere, modò intactum maneat Exercitium ab anno normali 1624. ibi vigens.

13.

13.

Si Episcopus etiam cum consensu Capituli, cuidam promittat Feudum in casum aperturæ, Successor illius Episcopi non tenetur his promissis stare.

14.

Vasallus Imperii, eo quòd tempore arctatus fit, à Vicariis Imperii tempore Interregni de Feudo suo investitus, Investituram à futuro Imperatore petere amplius non tenetur.

15.

Jura Superioritatis Territorialis in Territorio alieno competentia, utut qualitatem Status haud perimant, Superioritatem tamen limitant.

16.

Privilegio de non evocando, quale nonnulli prætendunt ex Aurea Bulla Brabantina, meritò se opponunt Status Imperii.

17.

De Justitia & validitate Recursûs ad Comitiam, utut in causa inter solos Protestantes vertente, tam Status Catholici, quàm Protestantes judicant.

18.

Testamentum ex defectu solemnitarum pro foro externo irritum, retinet valorem pro foro interno, etiam post sententiam Judicis super nullitate latam, modò detur certitudo de voluntate Testatoris.

19.

Ut Clerici ex Reditibus Beneficialibus licitè & validè testentur ad causas profanas, efficere potest consuetudo rationabilis: quòd autem Consuetudo ita testandi per totam aliquam Dicecesim illimitatè vigens, sit rationabilis, difficile probatu est.

20.

20.

Decimæ, quæ sunt in manibus Laicorum, non præsumuntur penitus secularizatae, sed potius earum dominium directum præsumitur esse penes Ecclesiam.

21.

Actioni Pignoratitiæ per triginta annos non præscribitur.

22.

Neque debito indefinite contracto cum scientia Juris alieni.

23.

Si quis habens plures liberos, repudiet hæreditatem defuncti Fratris sui, isti liberi cum aliis defunctorum Thiorum liberis succedunt in Capita.

24.

Quando Germanorum Fratrum ac Sororum filii concurrunt cum Patruis unilateralibus, quos vi Legum excludunt, rectius dicuntur succedere in stirpes.

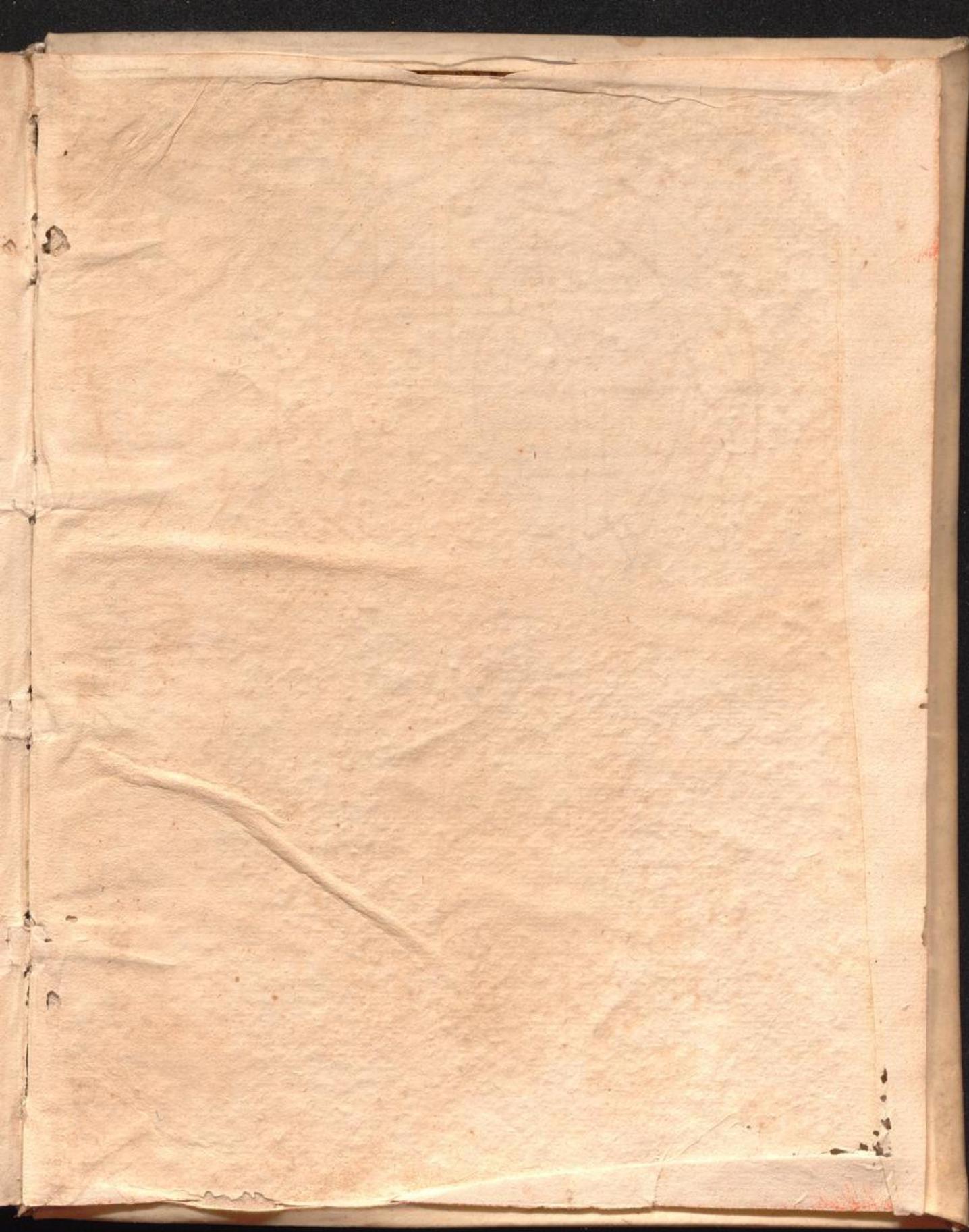
APPROBATIO.

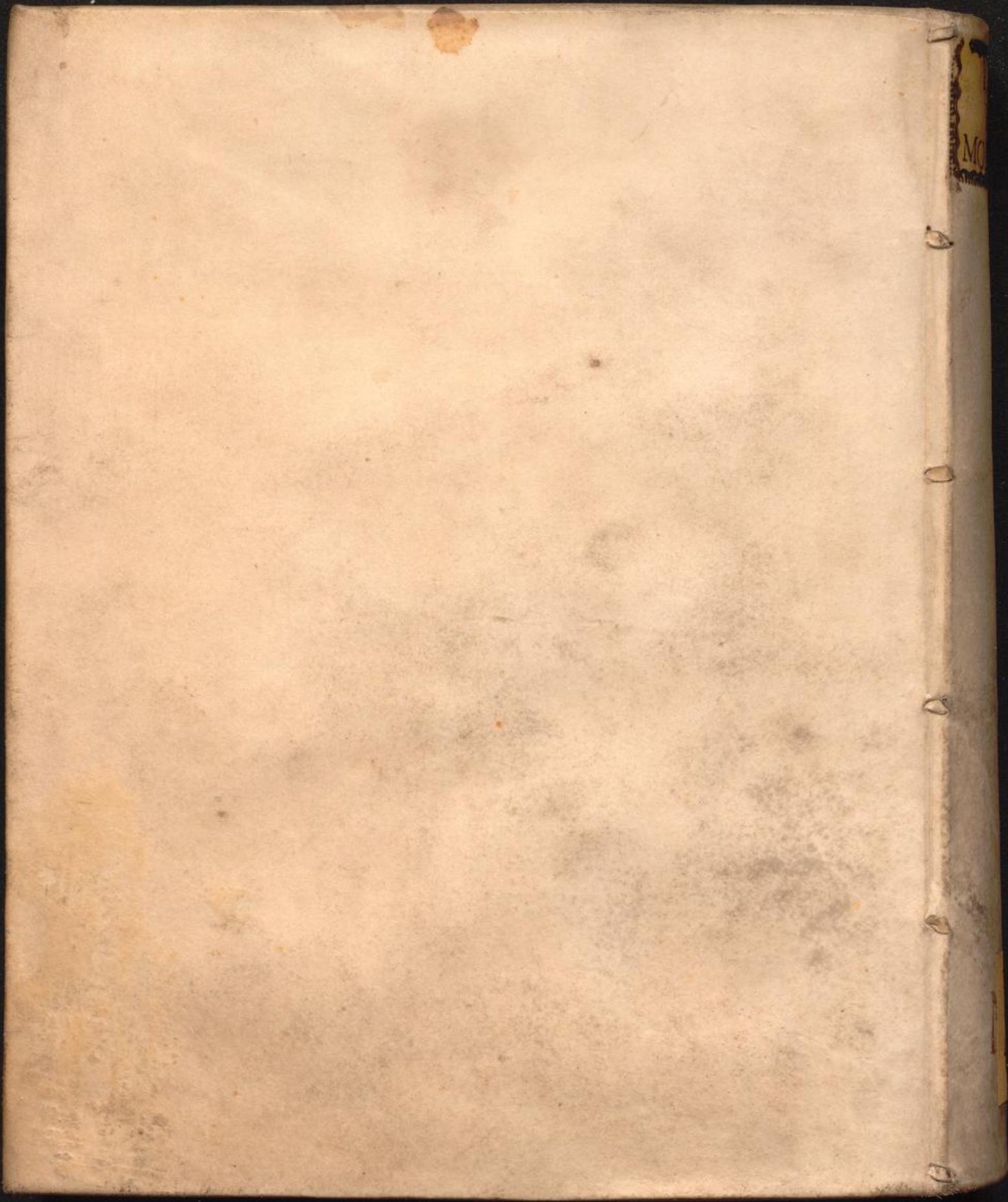
Dissertationem hanc cum Corollariis approbant, & typis vulgari posse censent

Antonius Schallenberger, S. J. SS. Theol. Prof. Ord. & Sacrae Facultatis p. t. Decanus.

Joan. Georg. Weishaupt, J. U. D. Ser. Elect. Bav. Consil. Instit. Imper. & Prax. Crim. Prof. Publ. & Ord. ac p. t. Facult. Jur. Decanus.

P. ZECH:
RIGOR
MODERATUS

Th
4859